

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Anna-Kaisa Vierinen

ANARKISMIN MUOTOJEN ILMENEMINEN VÄÄRINAJATTELIJA-AIKAKAUSLEHDESSÄ

Anna-Kaisa Vierinen
Pro gradu-tutkielma POLVOS99
ohjaaja Ilkka Ruostetsaari

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
VIERINEN ANNA-KAISA: ANARKISMIN MUOTOJEN ILMENEMINEN
VÄÄRINAJATTELIJA-AIKAKAUSLEHDESSÄ
Pro gradu-tutkielma 59 s.
Valtio-opin opintosuunta
Huhtikuu 2015

Tutkielmani aihe on suomalainen anarkismi 2000- ja 2010-luvuilla. Olen perehtynyt suomalaiseen anarkismiin poliittisena kulttuurina tutustumalla suomalaiseen aikakauslehteen Väärinajattelijaan. Lehtä on julkaistu 2000-luvun alusta ja sitä on julkaistu kuusi numeroa. Sen sisältö koostuu kotimaisista artikkeleista, käänösartikkeleista ja mukana on runoja ja sarjakuviakin. Väärinajattelijalehti sopii tutkielmani tutkimuksen kohteeksi siksi, että se on itse julistautunut anarkistiseksi julkaisuksi. Suomessa julkaistaan muitakin anarkismia sisältäviä julkaisuja, mutta oleellista oli saada sisällöltään anarkistinen julkaisu tämän tutkimuksen kohteeksi.

Tässä tutkielmassa tutkin, minkälaista anarkismia Väärinajattelijalehti sisältää. Anarkismin määritelmänä ja luokitteluperusteena käytän Pjotr Kropotkinin tekemää luokittelua anarkismista ja sen koulukunnista. Tutkimusmetodinä käytän teorialähtöistä sisällönanalyysia. Jaottelin aineiston eli Väärinajattelijalehden artikkelit Kropotkinin koulukuntien mukaisesti kuuteen eri koulukuntaan. Seitsemännen luokan muodostivat sellaiset artikkelit, jotka eivät sopineet sisällöllisesti koulukuntiin. Väärinajattelijalehti sisälsi määrällisesti eniten individualistista eli yksilöstä lähtevää anarkismia. Individualistinen anarkismi pitää sisällään muun muassa anarkismin elämäntapana, anarkofeminismin, ja vaatimuksen yksilön vapautumisesta vallan alistussuhteista. Toiseksi suurin koulukunta oli kollektivistiset kirjoitukset. Kollektivismi pitää sisällään kirjoitukset muun muassa yhteisöllisyydestä, ekoanarkismista ja anarkoprimivismistä. Luokittelin aineiston käyttämällä apuna tilastointia, joten tutkimus sisältää sen verran kvantitatiivisia menetelmiä. Tulosten perusteella Väärinajattelijalehti käsittelee klassisen anarkismin kautta tarkasteltuna anarkismin keskeisimpiä teemoja. Näitä teemoja ovat yksilön vapaus ja valtioton, alistussuhteeton vapaiden yksilöiden yhteiskunta. Kropotkinin luokittelu on yli sata vuotta vanha ja tämä saattoi vaikuttaa kahden koulukunnan puuttumiseen Väärinajattelijalehdestä. Nämä luokat olivat kristillinen anarkismi ja kommunistinen anarkismi.

Lopuksi pohdin anarkismia Suomessa. Mitkä asiat ovat saattaneet vaikuttaa siihen, että anarkismi on jäänyt Suomessa marginaaliseksi ideologiaksi?

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	5
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	11
2.1. Anarkismin historiaa	11
2.2. Anarkismin koulukunnat	15
2.2.1. Mutualismi	16
2.2.2. Individualismi	17
2.2.3. Kollektivismi	18
2.2.4. Kirjallinen anarkismi	19
2.2.5. Anarkokommunismi	20
2.2.6. Kristillinen anarkismi	20
2.3. Anarkismin muotoja	22
2.3.1. Anarkosyndikalismi	22
2.3.2. Anarkoprimitivismi	22
2.3.3. Ekoanarkismi	24
2.3.4. Anarkofeminismi	24
2.3.5. Libertarianismi	26
2.3.6. Yhteiskunta-anarkismi	27
2.3.7. Anarkokapitalismi	27
3. AINEISTO JA METODI	29
3.1. Väärinajatteliija-lehti	29
3.2. Sisällönanalyysi	31
4. AINEISTON ANALYYSI	33
4.1. Mutualismi	33
4.2. Individualismi	35
4.3. Kollektivismi	39
4.4. Kirjallinen Anarkismi	42
4.5. Muut	44
4.6. Yhteenveto	45
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	50
5.1. Keskeiset tulokset	50
5.2. Anarkismi, Suomi ja luottamus valtioon	52
LÄHTEET	58
Primäärilähteet	58
Kirjallisuus	58

1. JOHDANTO

”Suomessa ihmisiä alistetaan monin tavoin. Osa ihmisistä pääsee tekemään päätöksiä, osa ei. Työntekijät ovat alisteisia työnantajalle, köyhät rikkaille ja naiset miehille. Maksan hirveästi rahaa saadakseni asua kämpässä, jota sen omistaja ei tarvitse”, sanoo suomalainen naisanarkisti Helsingin Sanomien haastattelussa vuoden 2014 lopussa. Hän toteaa, että vallan epätasainen jakautuminen on todellinen haaste, joka tulee aiheuttamaan suuria ongelmia tulevaisuudessa. Hän uskoo anarkistisen, valtiottoman ja vapaan yhteiskunnan olevan vastaus kapitalistisen yhteiskunnan ongelmiin. Anarkistin näkemyksen mukaan sadan vuoden päästä ihmetellään miten kapitalismin joskus uskottiin toimivan. (Petterson 2014.)

Anarkismi on poliittinen suuntaus, joka ei pelkästään kyseenalaista valtiota, vaan pitää sitä tarpeettomana ja jopa haitallisena instituutiona. Anarkistit ovat yhtä mieltä siitä, että valtio pakko-organisaationa rajoittaa ihmisen luontaista vapautta. (Adams 2001, 148).

Anarkistit pyrkivät kohti valtiotonta yhteiskuntaa, koska anarkismin ideologian mukaan kaikki valta tukahduttaa ihmisen vapaan tahdon. (Heywood 1998, 189.) Suomessa on anarkisteja määrällisesti vähän, ehkä muutama sata. Silti Suomessakin anarkismia on monenlaista. Maria Petterson haastatteli marraskuussa 2014 Helsingin Sanomiin suomalaisia anarkisteja selvittääkseen mitä anarkistit haluavat. Keskustelujen perusteella anarkistit haluavat monia eri asioita. Suomalaiset anarkistit toimivat konsensushakuisesti eli kaikki erimielisyydet selvitetään keskustelemalla niistä niin kauan, että asia ratkeaa. Artikkelia varten haastatellut anarkistit korostavat anarkismin individualistisuutta toteamalla, että he puhuvat vain omasta puolestaan. Jokaisen anarkismi on omanlaistaan. (Petterson 2014.)

Anarkistinen liike voidaan ymmärtää samankaltaisina poliittisina päämäärinä tai jokapäiväisenä elämäntapana. Liikkeen piirteitä ovat valikoima erilaisia poliittisen toiminnan muotoja kuten suora toiminta, ruohonjuuritason toiminta, yhteisöllisyys ja poliittiset vastakkainasettelut. Hyvin usein toiminnan organisointi on toteutettu hajauttamalla, horisontaalisesti ja konsensushakuisesti. Anarkistinen kulttuuri näkyy myös muun kulttuurin alueella, kuten musiikissa taiteessa, pukeutumisessa ja jopa ruokavaliossa. Tyypillistä on kapitalismin, valtion, patriarkaatin ja yleisemminkin hierarkian ja vallan vastustaminen. (Gordon 2008, 4.)

Suomalaiset anarkistit panostavat toimintaan, josta kuka tahansa voi hyötyä ja nauttia, oli sitten anarkisti tai ei. Anarkismin väkivaltainen puoli ei siis ole näiden anarkistien tavoitteena. Anarkistit eivät kiellä vandalismia, mutta heille se on kuitenkin vain tehokeino. Anarkistien mukaan ei ole saman tekevää mitä rikotaan. Vandalismi on aina jonkun asian alleviivaamista. Anarkistit huomauttavat, että esimerkiksi itsenäisyyspäivän levottomuuksiin osallistuneet riehujat eivät välttämättä ole sanan varsinaisessa mielessä olleet anarkisteja ollenkaan. Kaikki itseään anarkisteiksi kutsuvat eivät ole oikein selvillä siitä, mitä anarkismi tarkoittaa. (Petterson, 2014).

Anarkistit osoittavat mieltään vallitsevaa systeemiä vastaan, mutta Suomessa tapahtuu paljon muutakin. Muutaman viime vuoden aikana anarkistinen järjestötoiminta on kasvanut ja varsinkin suuremmissa kaupungeissa anarkisteilla on toimintaa festivaaleista lukupiireihin. Helsinkiläinen A-ryhmä julkaisee anarkistista Sytyke-lehteä. Anarkistinen musta risti pitää yhteyttä vankeihin ympäri maailmaa, ja kansankeittiö tarjoaa halpaa vegaaniruokaa. (Petterson 2014.)

Anarkismia on tutkittu, mutta melko vähän verrattuna muihin poliittisiin ideologioihin. Anarkismiin liitetään usein negatiivisia mielikuvia. Maailmanpoliittiset tapahtumat voivat sisältää kaaosta, väkivaltaa ja näiden tapahtumien taustalla kaikuu anarkismin aate. Anarkismi on kuitenkin monimuotoinen ideologia. Se ottaa kantaa globaaleihin ilmiöihin kuten autoritääriin liikkeisiin, julkisen vallan korruptoitumiseen, uusliberalismiin ja globalisoitumiseen.

(LaY 2014.)

Kansainvälistä anarkismin tutkimusta löytyy muutamasta yliopistosta. Loughborough'n yliopistossa Iso-Britanniassa on oma laitoksensa anarkismin tutkimukselle, joka on perustettu vuonna 2008. Anarchism Research Group sisältää keskustelua anarkismista, anarkismin ideologian ja käytännön analysoimista. Laitos haluaa tukea kaikkea anarkismiin liittyvää tutkimusta ja toimia muiden kanssa yhteistyössä, muun muassa Anarchist Studies Networkin kanssa. (ARG 2015.)

Anarchist Studies Network (ASN) on myös anarkismin tutkimusta varten perustettu ja se haluaa omalta osaltaan tuoda anarkismin tutkimusta modernin politiikan tutkimuksen saralle. ASN uskoo, että anarkismilla olisi aatteena paljon annettavaa tässä ajassa, kun yhteiskunta on aiempaa pirstaloituneempi. Anarkistit ovat tuottaneet runsaasti kriittistä diskurssia lähes joka elämänalueelta, taloudesta kielitieteeseen, pedagogiasta ekologiaan. Tätä diskurssia voisi käyttää hyväksi myös politiikan ja yhteiskunnan tutkimuksessa. (ASN 2015.)

Suomessa tehtyä anarkismin tutkimusta oli haastavaa löytää. Anarkismia on tutkittu osana jotain muuta sosiaalista ja yhteiskunnallista ilmiötä kuten eläinaktivismia tai kansalaistottelemattomuutta. Tutkija Ari Rasimus (2006) haastatteli entisiä aktivisteja väitöskirjaansa, *Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa*, varten vuosina 2000-2001. Toni Malm (2011) käyttää Rasimuksen kyselyaineistoa omaan pro gradu-tutkielmaansa *Aktivistin eetos, seurantatutkimus 1990-luvun radikaalitoiminnasta*.

Kuriton kansa — Poliittinen mielikuvitus vuoden 1905 suurlakon ajan Suomessa teoksessa (Anttila ym. 2009) tarkastellaan suurlakon ajan Suomen aatteellista monimuotoisuutta. Monipuoliseen aikalaisaineistoon perustuvassa tutkimuksessa tehdään näkyväksi sellaista poliittisen ajattelun ja toiminnan muotoja, joiden hyväksymiseen ja hylkäämiseen nykyisyys nojaa. Tässäkin anarkismi on vain yhtenä osa-alueena ja osana koko poliittista kulttuuria.

Anarkistista teoriaa on julkaistu kansainvälisesti runsaasti, mutta suomenkieliset käännökset ovat edelleen harvassa. Käännöksistä esimerkkinä mainitsen artikkelikokoelman *Väärinajattelua, Anarkistisia puheenvuoroja herruudettomasta yhteiskunnasta* (2001). Timo Ahosen, Markus Termosen, Tuomas Tirkkosen ja Ulla Vehaluodon toimittamassa kirjassa on käännettyjä artikkeleja hyvin monipuolisesti. Kokoelma helpottaa tutustumista anarkismin monipuolisuuteen. Kirjan avulla lukija voi saada käsitystä siitä, miten monenlaisiin sosiaalisen elämän ilmiöihin anarkismi ottaa kantaa. Esimerkiksi poliittisen osallistumisen ja sukupuolten välisten suhteiden ja muiden käytännöllisten kysymysten äärellä anarkismi voi tuoda mielekkäitä näkökulmia keskusteluun. Artikkelit kuvastavat anarkismin moninaisuutta ja haluavat tuoda anarkismin elinvoimaisuutta esiin. (Lähde 2001, 74.)

Artikkeleissa pohditaan myös anarkismin roolia valtiollisten instituutioiden rappion edetessä. Anarkistit näkevät nykyisen kaltaisen valtioinstituutin olevan jo rappiollinen. Samalla anarkistit tiedostavat oman aatteensa sudenkuopat ja pohtivat, onko perinteinen anarkismi sellaisenaan valmis niihin haasteisiin, joita nykytilanne tarjoaa. Tällaisia ovat esimerkiksi ympäristöongelmat ja talouden globalisaation lieveilmiöt. (Mt. 75.)

Nuorisotutkimusseura on julkaissut muistion *Kuokkavieraat ja radikaali kansalaistoiminta* (2004). Tommi Hoikkalan toimittamassa muistiossa 14 tutkijaa esittää erilaisia näkemyksiä kansalaisaktivismista ja kuokkavierastapahtumasta. Kuokkavierasjuhlat järjestettiin vuosina 1996-2003 sekä 2006. Useana vuonna protestitapahtuma oli rauhanomainen, mutta viimeisinä vuosina

mukaan mahtui myös levottomuuksia ja yhteenottoja poliisin kanssa. Tapahtuman taustalla oli ihmisryhmät, joiden asema oli heikentynyt rakenteellisen työttömyyden ja erilaisten uusliberalististen uudistusten myötä. Tarkoituksena oli tuoda mediajulkisuuteen vastakohtaa loistokkaalle itsenäisyyspäivän vietolle. (Hoikkala 2004, 3.)

Lapin yliopistossa järjestettiin syksyllä 2014 konferenssi valistuneesta anarkismista. Konferenssin tarkoituksena oli herätellä miettimään, miksi anarkisteja pidetään uhkana yhteiskunnalle. Anarkistit kun lopulta ovat yhteiskunnasta kiinnostuneita ja poliittisesti aktiivisia kansalaisia. Konferenssilla haluttiin aloittaa anarkismia koskevaa tieteellistä keskustelua. Konferenssin puhujiksi oli koottu suomalaisia politiikan tutkijoita ja myös kansainvälisiä puhujia. Anarkismia esiteltiin eri ajanjaksoina eri puolilla maailmaa ja myös demokratian näkökulmasta; voisiko anarkismilla olla annettavaa demokratialle sen ihanteiden korostamisessa. (LaY 2014.)

Kuten aikaisemmin mainitsin, suomalaiset anarkistit panostavat rauhanomaiseen ja yhteisölliseen anarkistiseen toimintaan. A-ryhmä järjestää talvella 2015 luentosarjaa nimeltä Häiriötä Helsingissä.

”Häiriötä on avoin sarja luentoja ja keskustelutilaisuuksia yhteiskunnan, filosofian, historian, talouden ja vastarinnan risteyskohdissa. Tiedämme jo, ettemme voi enää elää kuten ennen, mutta emme tiedä miltä tulevaisuus näyttää. Toiset tarrautuvat menneisyyteen, mutta me haluamme vain ymmärtää sitä. Ja alkuarvon pieni häiriö voi johtaa järjestelmän aivan toisenlaiseen tilaan. (Häiriötä, 2015.)”

Ystävyys, yhteistyö ja avunanto -verkosto perustettiin yhdessä A-ryhmän, Helsingin Anarkistisen mustan ristin ja Free Pussy Riot Helsingin kanssa kesällä 2013 toimimaan Venäjän ihmisoikeuskysymysten parissa. Anarkistit tekevät siis yhteistyötä myös kansainvälisesti. Anarkistit pyörittävät myös kirjakauppaa, Mustan kanin koloa, joka on kuin mikä tahansa divari. Kirjakaupassa on kuitenkin paljon anarkistista kirjallisuutta mukaan lukien sarjakuvia ja runoutta, katutaidetta ja manifesteja. Suomalaiset anarkistit panostavat toimintaan, josta kuka tahansa voi hyötyä ja nauttia, oli sitten anarkisti tai ei. Anarkismin väkivaltainen puoli ei siis ole näiden anarkistien tavoitteena. (Petterson, 2014.)

Tässä tutkielmassa tutustutaan yhden suomalaisen anarkistisen yhteisön julkaisemaan aikakauslehteen, Väärinajatteliijaan. Väärinajatteliija-lehden tavoitteena on synnyttää suomenkielistä keskustelua, jossa nostetaan esiin aikaisemmin tuntemattomampia kirjoittajia ja näkemyksiä.

Lehdessä on kuitenkin myös paljon käännöksiä ja reportaaseja Suomen lisäksi myös ulkomailta ja muiden maiden anarkistisesta liikehdinnästä. Lisäksi joka numerossa on mukana muutama novellikin. Väärinajattelijan tavoitteena on saada omaleimainen julkaisu. Artikkelien kuvitukset ovatkin useiden tekijöiden käsialaa. (Laitinen 2005, 3.) Tutkimustehtäväni on analysoida minkälaista anarkismia Väärinajattelijalehdessä julkaistut artikkelit edustavat.

Seuraavassa luvussa esittelen tutkielmani teoreettisen viitekehyksen. Luku sisältää anarkismin historiaa, keskeisiä käsitteitä ja toimintatapoja. Pjotr Kropotkin (1842-1921) oli tunnettu anarkisti. Hän teki ensimmäisiä jakoja anarkismin ideologian sisällä. Anarkismi on monipuolinen poliittinen ideologia ja pelkkä anarkismi ei riittänyt kuvaamaan koko ideologian sävyjä. (Kinna 2005, 15). Tutkielmassa anarkismin koulukuntina esitellään juuri nuo Kropotkinin vuonna 1905 jaottelemat koulukunnat.

Kropotkinin koulukuntajaottelusta on yli sata vuotta ja anarkismi on aikojen ja olosuhteiden saatossa saanut lisää muotoja. Näihin anarkismin muotoihin tutustutaan koulukuntien jälkeen. Anarkismin muodoissa esitellään kaikki Kropotkinin koulukuntaluokittelun ulkopuolelle jäävät anarkismin muodot. Osa niistä on lähes yhtä vanhoja kuin koulukunnatkin, esimerkiksi pasifismi. Suuri osa näistä muodoista on kuitenkin uudempia.

Kolmannessa luvussa esitellään aineisto ja tutkimusmetodi. Aineistona käytän Väärinajattelijalehteä ja sen sisältöä. Lehti on mielestäni mielenkiintoinen yhdistelmä anarkismin hengen mukaista normien rikkomista esitettynä tieteellistä perinnettä mukaillen ja sen lähtökohtia noudattaen. Tutkimuksessani keskeistä on Kropotkinin luokkajaottelu, miten nämä pari sataa vuotta sitten tehdyt luokittelut näyttävät tänä päivänä tässä Väärinajattelijalehdessä. Metodina luokittelussa käytän sisällön analyysia. Seuraavassa luvussa esittelen itse tutkimusta, sen prosessia ja kuinka anarkismiluokittelu näyttäytyi Väärinajattelijalehdessä.

Lopuksi pohdin anarkismia aatteena juuri suomalaisessa yhteiskunnassa. Tarkemmin pohdin sitä, miksi anarkismi on Suomessa jäänyt melko marginaaliseksi. Suomalaiset ovat luottavaisia valtiovaltaa kohtaan kaikesta kritiikistä huolimatta. Anarkistit taas ovat vakuuttuneita, että kapitalismi järjestelmänä tulee päätökseensä ennen pitkää joka tapauksessa (Petterson 2014.)

Minua kiinnostaa tietää, kuinka paljon perinteinen anarkismi yhä vaikuttaa suomalaisten anarkistien julkaisemissa kirjoituksissa, kuinka paljon he ammentavat ideologisista perusteista tämän hetken

toimintaansa. Väärinajatteliija-lehti on vain pieni osa anarkistien toimintaa, mutta antaa mielestäni relevantin käsityksen anarkismista 2000-luvun Suomessa. On myös mielenkiintoista nähdä, miten anarkistien toiminta tulee kehittymään tulevaisuudessa. Voiko näin marginaalinen ideologia saada jalansijaa suomalaisessa yhteiskunnassa ja tuleeko anarkismin tutkimus kasvamaan tulevaisuudessa?

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. Anarkismin historiaa

Anarkismi on ollut vapautta ja tasa-arvoa korostava työväenaate 1800-luvulta lähtien. Useimmat anarkistit ovat olleet valmiita tekemään väkivaltaisia tekoja, mutta eivät ole halunneet kilpailla väkivaltakoneistojen kanssa. Woodcock korostaa, että anarkistiajattelijat ovat eläneet aikaa, jolloin valtiollinen väkivalta oli näkyvää esimerkiksi sotien muodossa. Näin ollen heidän ajatuksensa väkivallasta tulee sijoittaa kontekstiin, jossa sota ja vallankumouksen mahdollisuus on alati läsnä. (Woodcock 1977 11.)

Keskiajalla kirkko ja valtio olivat vallassa, mutta kuninkailla ei ollut pysyviä pääkaupunkeja, ja hallinta oli vähintään hajanaista. Hallinnan puutetta kompensoivat tiukat sosiaaliset normit, jotka kontrolloivat ihmisten käyttäytymistä. Tämä mahdollisti joillekin ihmisille suuria etuoikeuksista ja vapauksista. Pikkuhiljaa individualismista tuli entistä tärkeämpi asia. Renessanssin aikana individualismia toteutettiin, mutta siten, että jonkun individualismi oli joltain toiselta pois. Se oli vapautta ilman laatua, vapautta ilman yhteisöä. Renessanssin aikana myös valtaa pidettiin arvokkaana, ja Macchiavellin jalanjäljissä armottomia, mutta oikeudenmukaisia hallitsijoita arvostettiin. Samalla kuitenkin useampi renessanssiajattelija kääntyi entistä liberalistisempaan suuntaan. Tällaisia olivat esimerkiksi John Locke ja Thomas Paine. Paine oli ajatuksissaan lähellä anarkistien omia ajatuksia toteamalla, että yhteiskunta koostuu omista haluistamme ja valtio hulluudestamme. Paine inspiroi monia myöhempiä anarkisteja, kuten Benjamin Tuckeria, Henry David Thoreautta ja William Godwinia. Godwin (1756-1836) kehitti myöhemmin anarkismista tarkemman tieteellisen teorian kuin kukaan aikaisemmin. Hänen mukaansa auktoriteetti oli luonnonvastaista ja sosiaaliset ongelmat ovat seurausta siitä, että ihmisillä ei ole vapautta toimia oikein. (Mt., 32-34.)

Jos valtiota pidetään politiikan ydinaspektinä, niin silloin anarkismia voitaisiin pitää politiikan päättämiseen tähtäävänä ideologiana. Anarkistinen valtion vastustaminen on kuitenkin osa poliittista historiaa. Kaikki anarkistit pitävät vapautta lähtökohtanaan, mutta heidän päätelmänsä tästä vapaudesta ja siihen johtavista asioista vaihtelevat. Anarkistien mielipiteitä jakaa esimerkiksi se, onko vapaus yksilökohtaista vai yhteisöllistä. Tämä vaikuttaa myös anarkismien käsitykseen siitä, millainen valtioton yhteiskunta olisi. William Godwin tuo esiin poliittisen tasa-arvon käsitteen kirjassaan *Political Justice* (1794). Poliittinen tasa-arvo riippuu ihmisten kyvystä asettua toisen ihmisen asemaan ja ymmärtää heidän toiveitaan. Toimimalla hyväntahtoisesti voidaan

kaikkien ihmisten onnellisuutta lisätä. Godwinin mukaan vapaus on ratkaisevan tärkeää hyvántahtoisuudelle, sillä hallittavana oleminen vääristää järkevän yhteistyön ja suostumuksen laskelmoimiseksi, joka johtuu pelosta. Valtiossa viimeinen sanktio on laki ja koska laki on aina lopulta pakkokeino eikä järkeen perustuva asia, valtio ei pysty muodostamaan ilmapiiriä, jossa järki tulisi yhteisön sääntöjen perustaksi. (Morrow 1998, 94-95.)

Poliittisissa pyrkimyksissään Godwin oli varovainen. Hän myönsi, että joskus vallankumous olisi mahdollinen uuden yhteiskunnan luomiseksi, mutta pääpaino hänen ajatuksissaan oli juuri ihmisten hyvántahtoisuus toisia kohtaan. Hän kannatti valtion lakkauttamista ja halusi korvata sen pienemmillä yhteisöillä, joissa ihmiset eläisivät vapaasti ilman toisen ihmisen hallintaa. Godwin oli tärkeä vaikuttaja myöhemmille anarkistisille ajattelijoille. (Mt., 95.)

Seuraava vaihe anarkismin historiassa on varsinaisen anarkistisen liikkeen syntyminen. Se tapahtui 1840-luvulla Ranskassa, jossa Mihail Bakunin, Karl Marx ja Pierre-Joseph Proudhon suunnittelivat manifestia vallankumoukselle. Yhdessä he miettivät, miksi kaksi suurta vallankumousta Iso-Britanniassa ja Ranskassa oli jäänyt puolitiehen. Vallankumoukset olivat olleet poliittisia, kun niiden olisi pitänyt olla yhteiskunnallisia. Myöhemmin kolmikko riitaantui vallankumouksen jälkeisen yhteiskunnan järjestämisestä. Proudhon ja Bakunin vastustivat ihan kaikkia auktoriteetteja ja painottivat yhteiskunnan järjestäytymistä vapaaehtoisten suhteiden pohjalle. Marx näki vallankumouksen mahdollisena vain silloin jos sen taustalla olisi tietty yhteiskuntaluokka, joka ottaisi vallan. Vallankumouksen jälkeen yhteiskuntaa alettaisiin järjestämään anarkistiseen suuntaan, näin Marx asian ajatteli. Anarkistien mielestä tässä piili vaara oligarkiaan ja vallan epätasaiseen jakautumiseen. (Woodcock 1977, 36-38.)

Proudhon (1809-1865), Bakunin (1814-1876) ja Marx (1818-1883) kaikki tahollaan osallistuiivat aktiivisesti yhteiskunnallisiin kuohuntoihin ympäri Eurooppaa 1800-luvun puolivälissä. Proudhon perusti työnvälityspalvelun Kansan pankin, joka välitti työmiehiä tavaraa vastaan. Hän toivoi tämän olevan alkua uudenlaiselle verkostoitumiselle, joka perustuisi vapaille työsuhteille ja vapauttaisi työntekijät päättämään itse. Kansan pankki oli ensimmäinen anarkistinen organisaatio, joka keräsi huikeasti ihmisiä toimintaansa, 27 000 jäsentä. Proudhon jatkoi työväen motivointia kirjoittamalla työväen olosuhteiden parantuvan vain järjestäytymällä, sillä eliittiä ei työväestön huolet kiinnostaneet. Ranskassa Proudhonin ajatukset otettiin vakavasti, ja ranskalaiset työläiset perustivat työjärjestöjä, jotka perustuivat sosiaalisten olojen muuttamiselle. (Mt., 39-40.)

Sosiaalista anarkismia edustava P.-J. Proudhon ajatteli, että koska auktoriteetti ja vapaus ovat väistämättömiä ja toisistaan riippuvia olemassaolon faktoja, on tärkeää tunnistaa sellaiset

sosiaaliset ja poliittiset organisaatiot, jotka tasapainottavat auktoriteettia vapaudella. Hänen mukaansa vain anarkismi voi täyttää nämä vaatimukset, sillä anarkismi on ideologia, jossa sosiaalinen järjestys kumpuaa pelkästään yhteistyöstä ja –toiminnasta. Anarkismi tulisi synnyttää sopimuksenvaraisella prosessilla, jossa kukin yksilö säilyttäisi autonomiansa ja aikaansaataisiin federaation oloinen hallitsematon yhteisö. Keskitetty hallinto korvattaisiin osastolla, joka loisi lainsäädännön järjestelmän, jota kansalaiset itse yhdessä valvoisivat. Jonkinlaisia auktoriteetteja siis löytyisi, mutta vain lokaalisesti ja vain siten, että ne ovat moraalisesti hyväksyttäviä. (Morrow 1997, 96.)

Proudhonille, kuten monelle muullekin anarkistille, vapauden säilyttäminen vaati poliittista muutosta, mutta myös taloudellista muutosta. Federaation käsite oli Proudhonille avainasemassa tässä prosessissa. Hän kuvaili kapitalismia taloudellisena feudalismina ja halusi korvata sen agro-industriallisella federaatiolla. Se organisoi julkisia palveluita ja säätelisi sitä käyttävien yksilöiden taloudellisia olosuhteita. Suurempia teollisuusyrityksiä hallitsisivat niissä työskentelevien työläisten liitot. Proudhon muistuttaa, että tällaisten organisaatioiden on vastustettava kiusausta vähentää niissä toimivien henkilöiden autonomisuutta. Vapauden on pysyttävä ykkösprioriteettina. Proudhon mielestään onnistuu näin yhdistämään yksilön vapauden ja yhteisön solidaarisuuden. (Mt., 96.)

Yhteisön ja yksilöllisyyden yhdistämistä pohti myös Mihail Bakunin. Hänelle tärkeää oli ihmisen tietoisuus itsestään. Se on seurausta ihmisten keskinäisistä suhteista. Täten hän ajatteli, että yksilöllinen vapaus voidaan ymmärtää vain vapaan yhteisön kontekstissa. Doktriini yhdisti vapauden, veljeyden ja tasa-arvon, joiden kanssa Bakunin näki kapitalismin olevan yhteensopimaton. Yhteisten varojen sosiaalinen kontrolli heijastaa ihmisen yhteistyöhaluista luontoa. Se takaa, että näistä varoista ei tule keinoja rajoittaa muiden ihmisten vapautta. Mikä tahansa auktoriteetti on yhteen sopimaton ihmisen vapauden ja yhteisön vapauden kanssa. (Mt., 96-97.)

Molemmat, individualistiset ja sosialistiset anarkistit väittävät, että vapauden luonne on sellainen, että se sulkee pois kaiken poliittisen hallinnan ja auktoriteetin. Anarkismi on ideologia, jossa yksilön vapauden toteuttamisen lisäksi pyritään muuttamaan poliittisia olosuhteita siten, että vapautta voisi toteuttaa itseisarvoisesti. (Mt., 100.)

Anarkistit ja marxistit olivat toistensa katkerat vastustajat vallankumouksellisen sosialismin historiassa, mutta heillä oli silti hyvin samanlainen käsitys politiikan ja järjestyksen suhteesta.

Anarkistit ja marxistit uskoivat materiaalsen, moraalisen ja psykologisen hyvinvoinnin olevan riippuvainen ihmisten yhteistyöstä. Tämä yhteistyö oli puhtaasti sosiaalinen ilmiö. Siksi valtio oli anarkistien mielestä sopimaton tähän ilmiöön. Anarkisteilla ja marxisteilla oli useita selityksiä valtion olemassaololle, ja ne kaikki osoittivat myös valtion puutteet ja sen toimimattomuuden. Yksityisomaisuus valtiossa aiheutti jännitteitä ja epäsosiaalista käytöstä, jonka ylläpitämisen vain valtion olemassaolo mahdollisti. Tätä mieltä olivat varsinkin sosialistiset anarkistit. Individualistiset anarkistit sen sijaan eivät vastustaneet niin jyrkästi yksityisomaisuutta, mutta vastustivat valtiota ylimpänä vallan muotona, johon liittyi myös kirkon valta ja ajatukset yleisestä lainsäädännöstä. Emma Goldman (1869-1940) kiteytti anarkistisen kritiikin siten, että ”uskonto hallitsee ihmismieltä; omaisuus hallitsee ihmisten tarpeita; valtio hallitsee ihmisten käytöstä. Nämä kolme tekevät ihmisen elämästä orjuutetun”. (Morrow 1997, 46-47, 59).

Anarkistinen väkivalta on ollut huomattavaa 1800-luvun loppupuolella ja uudestaan 1970-luvulla. Se on ollut luonteeltaan salamyhkäistä, esimerkkinä salamurhat tai pommitukset. Niiden taustalla on saattanut olla yksittäinen anarkisti tai ryhmä. Tarkoituksena on ollut luoda terrorin ilmapiiri. Väkivallan käyttö poliittisen pyrkimyksen saavuttamisessa on tyypillistä muillekin poliittisille ideologioille. Yleensä väkivaltaa on käytetty taktisesti ja harkitusti eikä niinkään itsetarkoituksena. Anarkistit pitävät väkivaltaa koston ja täten oikeutettuna. Todellinen väkivalta sijaitsee valtiossa kun poliitikot, teollisuus, tuomarit ja poliisi hyväksikäyttävät ja alistavat ihmisiä. Anarkistit yksinkertaisesti peilaavat väkivallalla näitä normaalin elämän jatkuvia väkivallan tekoja. Väkivalta myös keino kritisoida johtavaa luokkaa ja saada sen valtaa murenemaan. Väkivallalla voidaan lisätä poliittista tietoisuutta ja yllyttää ihmisiä kapinoimaan. (Heywood 1998, 208.)

Suora toiminta on anarkistien erityinen kontribuutio poliittisten menetelmien alueella. Suoraa toimintaa käyttävät muutkin poliittiset suuntaukset, mutta sen historiallinen alkuperä on anarkismissa. Anarkistinen poliittinen toiminta pyrkii edistämään anarkismia, muodostamaan yhteiskunnan ilman kapitalismia ja ylivaltaa. Ihmiset pystyisivät hallitsemaan itse itseään ilman patriarkaattia eli valtiota. Anarkismi tähtää aina vallankumoukseen, mutta mikään ei estä anarkisteja toimimasta muissa poliittisissa liikkeissä ja anarkisoimaan niitä. Näin anarkistit voisivat osoittaa, että anarkistiset toimintatavat ovat tehokkaita ja kannatettavia ja saada eläviä esimerkkejä toimivasta anarkismista. Suora toiminta on hyvä keino näiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Anarkisteilla on tosin haasteita anarkismin poliittisessä käytännössä. Anarkistit usein vaikeuttavat toimintaansa sulkemalla pois kaiken valtioon kohdistuvan poliittisen toiminnan. Toisena haasteena on tavoitteiden ja päämäärien kohtaamattomuus. Realistinen yhteys näiden välille jää

muodostamatta. Tämä saa aikaan sen, ettei anarkismilla ole poliittista merkitystä suurimmalle osalle ihmisiä. (Sparrow 1997, 6).

Anarkistit ovat kirjoittaneet ajatuksistaan paljon, mutta varsin vähän niitä on käytännössä toteutettu. Anarkistit karsastavat politiikkaa kuten sitä valtiossa harjoitetaan ja näyttäytyvät tässä valossa jopa antipoliittisina. Poliittinen valta on aina alistavaa eivätkä poliittiset järjestelmät näyttäytyä anarkisteille luotettavina. Kaikki järjestelmät ovat loppujen lopuksi byrokraattisia ja hierarkkisia, oli sitten kysymys hallituksesta tai vaikka vallankumouspuolueesta. Anarkismiin ei yksinkertaisesti mahdu ajatus anarkistisesta puolueesta tai anarkistisesta politiikosta. Siksi anarkistien on täytyntä laajentaa poliittisen aktiivisuuden kenttää virallisen politiikan ulkopuolelle. Vallankumouksellinen väkivalta on ollut leimallista anarkismille. Terrorismi ja väkivalta nähdään vallankumouksen kannalta hyväksyttävänä toimintana. Tämä ei kuitenkaan edusta kaikkien anarkistien näkemystä, vaan osa anarkisteista uskoo rauhanomaiseen hiljaiseen vastarintaan. (Heywood 1998, 208.)

Emma Goldman tunnetaan anarkistisen historian tärkeimpänä naispuolisena anarkistina. Goldman oli kotoisin Kaunasista nykyisen Liettuan alueelta. Goldman muutti jo varhain Yhdysvaltoihin, ja hänestä tuli suosittu puhuja erilaisissa työläisten sortoa ja oikeuksia koskevissa tilaisuuksissa. Anarkismia pidettiin 1900-luvun vaihteessa vaarallisena aatteena Yhdysvalloissa. Goldman istui useaan kertaan vankilassa ja tuomiot liittyivät hänen riistävinä pitämien yritysten johtajien murhiin, mutta myös esimerkiksi ehkäisyvälineiden puolustamiseen, mikä tulkittiin kapinaan lietsomiseksi. Goldman harjoitti myös sairaanhoitajan ja kättilön toimia ja oli hyvin kiinnostunut parantamaan synnytysikäisten naisten elämää. Goldman osallistui monenlaiseen suoraan toimintaan, kuten siirtolaisten kotiuttamiseen ja aseistakieltäytymiseen. Radikaali suora toiminta ja avoin anarkistisuus johtivat lopulta karkotukseen Venäjälle. Emma Goldmanista oli tullut ”Amerikan vaarallisin nainen” (Sutinen 2010, 9-13.)

2.2. Anarkismin koulukunnat

Anarkistien jakautuminen eri koulukuntiin alkoi 1800-luvulla. Aluksi anarkistit jakoutuivat kahteen pääkoulukuntaan, kommunistiseen ja ei-kommunistiseen. Myöhemmin tämä karkea jako ei enää riittänyt kuvailemaan anarkistisen ajattelun koko kirjoa, vaan vuonna 1905 Kropotkin jakoi anarkismin kuuteen eri alaluokkaan: mutualismiin, individualismiin, kollektivismiin, kommunistiseen, kristilliseen ja kirjallisuudessa esiintyvään anarkismiin. Kropotkin perusteli jaon moraalisisilla ja taloudellisilla tekijöillä. Hänen mukaansa mutualistit ja kommunistit erosivat toisistaan ajatuksissaan taloudesta, mutta lopullisen jaottelun näihin kahteen teki

anarkokommunistien ajatus ”tee kuten tahtoisit itsellesi tehtävän”. (Kinna 2005,15.)

Syy anarkistien jakautumiseen eri koulukuntiin löytyy yhteiskunnallisista tapahtumista, ei niinkään heidän ajatuksissaan syntyneistä eroista. Anarkismin koulukunnat ovat kehittyneet erilaisissa sosiaalisissa ja taloudellisissa konteksteissa. Anarkistikoulukunnat kasvoivat muuttuvien sosiaalisten olosuhteiden mukana. Nämä luokittelut eivät kuvailleet erilaisia oppeja, vaan lähinnä erilaisia lähestymistapoja tiettyihin historiallisiin, kulttuurisiin ja poliittisiin oloihin. Yksittäinen anarkisti voidaan siis määritellä hyvin monen eri anarkistiluokan kautta. Lisäksi nykyaikainen anarkismi näyttää erinäisenä jo siitä syystä, että elinolosuhteet yhteiskunnissa ovat muuttuneet radikaalisti viimeisen kahden sadan vuoden aikana. Osa vanhoista anarkismin muodoista näyttää sellaisenaan auttamattomasti vanhentuneilta nykypäivän tarpeisiin. (Kinna 2005, 19-20.)

Anarkistit suosivat tasa-arvoa ja demokratiaa, mutta kritisoivat useita demokratian muotoja. Liberaalidemokratia perustuu suostumukseen ja edustukseen. Anarkistit eivät hyväksy kumpaakaan ehtoa. Suostumus viittaa aina suostumukseen tulla hallituksi vihjaten, että valta tulee ylhäältäpäin. Anarkistien mielestä suostumus hallitsemiseen johtaa yksilön alistamiseen. Anarkistien mukaan demokraattisimmatkin vaalit ovat kuitenkin vaalit, jotka valtio voittaa. Demokratialla luodaan kuva vapaudesta valita, mutta todellisuudessa valtio on aina se, joka päättää ja joka hallitsee. Vaikka anarkistit eivät usko edustukselliseen demokratiaan, tarjoaa demokratia kuitenkin heidän mielestään mallin tasa-arvoiselle itsehallinnalle. Se täytyy vain toteuttaa tiukasti hajautettuna hallintamuotona. Anarkistit suosivat pienikokoisia yhteisöjä, koska niissä ihmiset voivat itse hoitaa suhteitaan ”face to face”-periaatteella. Anarkistien ihanneyhteisö on sosiaalinen yhteisö, joka perustuu vahvalle vallan hajauttamiselle, yhteistyölle ja poliittiselle tasa-arvolle. (Heywood 1998, 202.)

2.2.1. Mutualismi

Anarkismin uskolla sosiaaliseen solidaarisuuteen on perusteltu monia yhteistoiminnan muotoja. Näistä tunnetuin on mutualismi. Mutualismi perustuu reiluun ja tasa-arvoiseen yksilöiden tai ryhmien väliseen vaihtokauppaan. Kaupanteko tapahtuu hyödykkeillä ja palveluilla eikä siihen liity ulkopuolisen hyötymistä tai riistoa. Sosiaalinen kanssakäyminen on vapaaehtoista, molemminpuolisesti hyödyttävää ja harmonista. Kaupankäynti ei tarvitse ulkopuolista säätelijää esimerkiksi valtion taholta. Pierre-Joseph Proudhon on kuuluisa mutualismin puolestapuhuja. Proudhonin mutualismi sijoittuu kollektiivisen ja yksilöllisen anarkismin välimaastoon. Hänen mukaansa omistus oli varkautta, ja hän tuomitsi sellaisen taloudellisen järjestelmän, joka

keräänytti pääomaa. Hän ei kuitenkaan tuominut kaikkea yksityisomistusta, vaan teki eron sen välillä, mikä on omistusta ja mikä hallussapitoa. Prouhonin mukaan pienyrittäjien tuli saada oikeus oman työnsä hallintaan. Hän halusi luoda järjestelmän, jossa yksityisomistus voitaisiin taata ilman hyväksikäyttöä. Sen tulisi toimia yhteisöä harmonisoivana voimana. (Heywood 1998, 198.)

2.2.2. Individualismi

Anarkismin individualistinen perinne on ollut vaikuttava etenkin Yhdysvalloissa. Siellä se on saanut jalansijaa muiden aatteiden kautta, joita yhdistää yksilöllisyyden korostaminen ja syvä epäluottamus julkista valtaa kohtaan. Tällaisia aatteita on muun muassa libertarianismi. Individualistisen anarkismin filosofinen perusta on liberalistinen oletus suvereenista yksilöstä. Liberalismi kuitenkin eroaa individualistisesta anarkismista. Liberalistit uskovat yksilön vapauteen, mutta näkevät sen toteutuvan parhaiten valtiossa, joka suojaa yksilöitä ja heidän vapauksiaan. Anarkistit taas näkevät valtion pelkästään vapautta rajoittavana tekijänä ja uskovat ihmisten hyvyyteen ja empaattisuuteen. Anarkistien mielestä ihmiset voivat elää ilman valtiota rakentavasti ja sopuisasti, sillä he ovat rationaalisia ja moraalisia olentoja. (Mt., 203.)

Liberalistit pitävät edustuksellista demokratiaa yksilöiden keinona ohjata hallinnon tekemisiä. Säännölliset vaalit pitävät hallinnon vastuuntuntoisina päätöksistään. Anarkistit hylkäävät ajatuksen edustuksellisesta demokratiasta. Heistä konstitutionalismi ja demokratia ovat vain julkisivu, jonka takana valtaa voidaan käyttää täysin piittaamatta yksilöiden ajatuksista. Kaikki lait rajoittavat yksilön vapautta. Valtio on loukkaus yksilön vapautta kohtaan. (Mt., 204.)

Kaikkein äärimmilleen yksilöllisyyden ajatuksen vei Max Stirner egoismilla. Egoismilla on kaksi erilaista merkitystä. Yleensä egoismilla tarkoitetaan yksilön äärimmäistä kiinnostusta vain omasta edustaan. Tähän vedoten on toisinaan myös oikeutettu valtion olemassa olo. Stirner näki egoismin filosofiana, joka sijoittaa yksilön oman moraalisen universuminsa keskiöön. Hänen mukaansa ihmisen tulisi tehdä päätöksensä yksinomaan sen mukaisesti, miltä hänestä tuntuu välittämättä laeista, sosiaalisista konventioista, uskonnosta tai moraalisäännöistä. Stirnerin teoria antoi kuitenkin vain vähän ehdotuksia valtiottoman yhteiskunnan rakentamiseen ja ylläpitämiseen. Siitä ei koskaan tullut anarkismin valtavirtaa. (Mt., 204.)

2.2.3. Kollektivismi

Kollektivistisen anarkismin juuret löytyvät enemmän sosialismista kuin liberalismista. Kollektivismi on uskoa ihmiseen sosiaalisena eläimenä. Ihmiset ovat luonnostaan sosiaalisia, anteliaita ja yhteistyökykyisiä. Luonnollinen ja oikea suhde ihmisten välillä perustuu sympatiaan, kiintymykseen ja harmoniaan. Kun ihmiset ovat tällaisissa suhteissa, ei pakko-organisaatioille, kuten valtiolle, ole mitään tarvetta. On kuitenkin oleellista erottaa hyvyys ja pyrkimys hyvyyteen. Anarkistit ajattelevat siis ihmisten olevan kykeneväisiä solidaarisuuteen ja yhteistyöhön. Ihmisluonto määrittynyt anarkistien mielestä ulkoisista seikoista käsin, eikä siihen ole ehdotonta hyvää tai pahaa sisäänrakennettuna. Ihmisestä tulee julma ja ahne vääränlaisessa yhteisössä. (Heywood 1998, 196.)

Pjotr Kropotkin oli venäläinen anarkisti, jonka mukaan keskinäinen solidaarisuus on se, jonka tulisi olla kaiken inhimillisen kanssakäymisen taustalla. Se ei tarkoita rakkautta eikä edes sympatiaa. Se on tietoisuutta toisesta yksilöstä ja tietoisuutta jokaisen onnellisuuden riippuvuudesta kaikkien onnellisuudesta. (Graham 2005, 184.) Kropotkin korosti, että kaikilla lajeilla korostuu yhteistyö, joka voi johtaa monimutkaisten yhteiskuntien syntyyn. Hän näki, ettei niin sanottujen villien joukosta löydy individualismia lainkaan, eikä täten puhe kaikkien sodasta kaikkia vastaan tunnu lainkaan järkevältä. Valtio on ollut turvana juuri tältä sotaisalta luonnolta, mutta Kropotkinin mukaan yksilöiden keskinäisen yhteistyön ja vapauden vuoksi valtiota ei tarvita. Valtio päinvastoin estää keskinäisavun periaatteiden toteutumisen (Vihavainen 2007, 83.)

Kuten moni muukin anarkistiteoreetikko Kropotkin kehottaa ihmisiä muuttamaan ajatuksiaan. On selvää, ettei tämä käy hetkessä. On vaikeaa muuttaa käsityksiään elämästä ja yhteiskunnasta, jos on aina elänyt tietynlaisessa yhteiskunnassa, tässä tapauksessa valtiossa. Ihmisille on selvää, että jotkut asiat ovat olemassa, pitivät he siitä tai eivät. Teoksessaan *On Anarchism* (1896) Kropotkin muistuttaa, että vaikka nykyihmiselle valtio on kiinteä osa yhteiskuntaa, näin ei aina ole ollut. Valtiolla ei siis ole mitään ihmiselämälle välttämätöntä syytä olla olemassa. Ihmiset ovat eläneet yhteiskunnissa tuhansia vuosia ennen kuin valtioita oli keksitty. Vasta kun kaupankäynti lisääntyi ja omaisuudelle tarvittiin vartiointia, valtio alkoi muotoutua. Alusta alkaen valtiot ovat olleet hyödyllisiä vain osalle kansalaisista, kun suurin osa on pakotettu laein ja miekoin valtion alaisuuteen. Kropotkin on tyytyväinen kehitykseen, jossa yhteiskuntaan muodostuu ryhmittymiä, joihin valtiolla ei ole osaa eikä arpa. Tämä on hänelle osoitus siitä, että valtio ei voi loputtomiin säädellä ihmisten tekemistä ja mielenkiinnon kohteita. Nämä yhteiskunnalliset yhteisöt kurottavat valtion alueelle ja osoittavat, että keskitetty hallinto olisi syrjäytettävissä. Hän uskoo, että kaikki

valtion hallinnoimat elimet on mahdollista korvata vapaaehtoisista koostuvilla yhteisöillä. Jos Kropotkinin haaveilema yhteisö saisi syrjäytettyä valtion, miltä näyttäisi vapaaehtoistoimin pyörivä yhteiskunta muutaman vuosikymmenen jälkeen? Hän uskoo vilpittömästi, etteivät ihmiset muodostaisi valtiota uudestaan. He rakentavat yhteiskuntaansa yksinkertaisesta monimutkaisemmaksi yhteisymmärryksessä vaihdellen keinoja sen mukaan, mikä tietylle alueelle ja yhteisölle on parhaaksi (Graham 2005, 142-4.)

Anarkistien käsitys ihmisen kehittymisestä yhteisössään selittää myös heidän kiinnostustaan koulutusta kohtaan. Anarkistit tosin haluavat koulutuksen tapahtuvan koululaitosten ulkopuolella. Sivistys ja koulutus ovat kuitenkin anarkisteille tärkeitä asioita, eikä yhteisö voisi kehittyä oikeaan suuntaan ilman kunnollista koulutusta. (Heywood 1998, 196.)

2.2.4. Kirjallinen anarkismi

Kirjallinen anarkismi on kaunokirjallisuutta, jonka kirjoittaja on omannut anarkismille tunnusomaisia ajatuksia ja aatteita. Tämä on ollut kirjoittajalle joko tietoisista tai tiedostamatonta. Anarkistinen ajatusmaailma näkyy kirjallisuudessa tiettyjen aihealueiden painottamisena, esimerkiksi auktoriteetin arvosteluna. (Kinna 2005, 15.)

Kuten muista maailmanhistorian tapahtumista, myös anarkistisista tapahtumista on kirjoitettu kaunokirjallisuutta. Emile Zola (1840-1902) kirjoitti teoksensa *Sota* (1892) inspiraationaan Ranskan-Preussin sota ja vallankumouksen jälkeinen Pariisin kommuuni. Vaikka Zola itse ei ollut sosialisti eikä edes radikaali ja hänen kirjoituksiaan ohjasi enemmänkin sosiaalidarwinistiset ajatukset tahratusta verestä ja luokka-aseman periytymisestä, se ei estänyt tulevia anarkistisukupolvia pitämästä häntä kirjallisena esikuvanaan. (Wikipedia, 2015). Lisää esimerkkejä löytyy pitkin historiaa. Eräs esimerkki 1900-luvulta on kirjailija B. Traven, joka kirjoitti teoksen *Sierra madren aarre*. Travenin elämästä tiedetään melko vähän, sillä hän julisti, ettei kirjailijalla tulisi olla biografiaa ollenkaan, pelkästään kirjallista tuotantoa. *Sierra madren aarre* ja hänen muut fiktiiviset novellinsa ovat kirjoitettu pitkälti libertaarista näkökulmasta. (Wikipedia 2015).

2.2.5. Anarkokommunismi

Anarkokommunistit suhtautuvat omistajuuteen mutualisteja jyrkemmin. Yksityisomistus on yksiselitteisesti varkaus. Anarkokommunistit näkevät työn sosiaalisena kokemuksena. Työtä tehdään yhdessä, joten sen hyödyt tulisi voida omistaa yhdessä. Yksityisomistus lisäksi rohkaisee itsekkyyteen sekä lisää sosiaalisia konflikteja ja heikentää yhteisön harmoniaa. Anarkisteista anarkokommunismin puolesta puhuu muun muassa Pjotr Kropotkin ja Errico Malatesta. Heidän mukaansa aito kommunismi vaatii valtion lakkauttamista. Anarkokommunistit suosivat pieniä itsenäisiä kommuuneja keskiaikaisen kaupunkivaltion tapaan. Tällaiset yhteisöt toimisivat luonnollisilla keinoilla, kuten myötätunnolla ja solidaarisuudella. Keinotekoisia lakeja ja säätelyitä ei tarvittaisi. (Heywood 1998, 200.)

2.2.6. Kristillinen anarkismi

Kristinuskossa oli jotain samaa kuin anarkistien mietteissä. Jo ennen reformaatiota kristinuskon perusopit korostivat radikaaleja muutoksia vallitseviin oloihin, kuten köyhyyden poistamista ja poliittisen auktoriteetin poistamista. Tämä liittyi uuteen vuosituhanteen, jolloin Kristuksen syntymästä oli kulunut tuhat vuotta. Nämä millenaristit uskoivat Kristuksen uuteen tulemiseen ja ihmisten uudenlaiseen yksinkertaiseen elämään, jossa kaikki säännöt tulisivat suoraan Jumalalta. Valtiota ei enää tarvittaisi. (Woodcock 1977, 31-32.)

Kristillisuus nähdään usein hierarkkisuuden malliesimerkkinä. Anarkismi taas on hierarkioiden ja ylivallanvastainen ideologia. Kristillinen anarkismi ei missään nimessä ole näiden kahden toistensa vastakohtan synteesi. Se korostaa kristillisyyden anarkistista puolta. Kristillisten anarkistien mukaan Jeesuksen saarnat voidaan tulkita kritiikkinä valtiovaltaa kohtaan ja jos raamatun opetuksia tulkittaisiin rehellisesti, lopputuloksena olisi kristillinen valtio. Kristillinen anarkismi voidaan ymmärtää kristillisyyden poliittisten ulottuvuuksien äärimmilleen viemistä. (Christoyannopoulos 2011, 1.)

Leo Tolstoi (1828-1910) oli venäläinen kirjailija ja pasifistinen anarkisti. Parhaiten hänet tunnetaan kirjallisuuden klassikkoteoksista, kuten *Sota ja rauha* (1865-1869) ja *Anna Karenina* (1875-1877). Tyyliältään hän edusti realismia (Wikipedia 2013). Tolstoi poikkesi muista anarkisteista kristillisyydellään, ja hänestä hyväntekeväisyyden lain tulisi olla ainoa yhteisöllistä elämää säätelevä normi. Tolstoin mukaan Kristus kielsi murhaamisen, mutta myös vihan lähimmäistä

kohtaan. Kaikki lähimmäisen tuomitseminen oli väärin, myös tuomioistuimissa ja rangaistuksissa (Hirvonen 2007). Hän kannatti väkivallatonta vastarintaa. Teoksessaan *Väkivallaton vastarinta* (1900) Tolstoi kuvaa väkivallalla uhkaamista ja pakottamista orjuudeksi. Niin kauan kun toinen ihminen tekee asioita oman tahtonsa vastaisesti toisen ihmisen käskystä, on olemassa orjuutta. Tässä hän on yhtä mieltä anarkistien kanssa siitä, että väkivalta on instituutioiden pakkovaltaa, mutta ei silti usko vallankumouksen olevan vastaus väkivallan loppumiseen. Tolstoin mukaan se olisi kuin yrittäisi sammuttaa tulta tulella. Sen sijaan tulisi miettiä, mikä mahdollistaa institutioituneen väkivallan ja miten se saataisiin lopetettua (Graham 2005, 157.)

Ihmisten tulisi Tolstoin mukaan huomata heitä ympäröivien vallanpitäjien, kuten hallitusten toiminnan seuraukset ja se, kuinka ihmiset vallanpitäjiä tukemalla edesauttavat pakkovallan pysyvyyttä. Vain täten voidaan päästä irti hallitusten pakkovallasta. Sama koskee myös verojen maksua. Kolmanneksi Tolstoi korostaa, että ihmiset eivät voi tukeutua valtion tarjoamaan suojeluun, vaan heidän tulee tyytyä puolustamaan itse itseään. Hän myöntää, että tämä on valtion säätelyyn tottuneille ihmisille vaikeaa. Voi myös olla, että se tuntuu joistain ihmisistä jopa mahdottomalta. Verovaroja käytetään kuitenkin yhteisiin asioihin, kuten teiden kunnossapitoon. Silti Tolstoi kehottaa ihmisiä toimimaan ”tottelemattomaan” suuntaan. Kenenkään ei ole pakko mennä vapaaehtoisesti armeijaan tai ryhtyä poliisiksi. Pakkovallan ja yhteisiin sopimuksiin perustuvan yhteiskunnan välillä on askelmia, joiden ottamiseen Tolstoi rohkaisee. Hänen mukaansa se on ainoa keino lopettaa pakkovalta. Väkivalta ei ole ratkaisu siihen (Graham, 2005, 157-9.) Tolstoi kehotti ihmisiä tottelemattomuuteen, mutta väkivallattomuuteen. Muun muassa Mahatma Gandhi sai vaikutteita Tolstoilta ja toteutti tottelemattomuutta Intiassa (Vihavainen 2007, 86.)

2.3. Anarkismin muotoja

Esittelen seuraavaksi erilaisia anarkismin muotoja. Ne eroavat anarkismin koulukunnista siten, että koulukunnat pohjautuvat Kropotkinin tekemään luokitteluun, jossa hän jakoi anarkismin kuuteen koulukuntaan. (Kinna, 2005,15). Anarkistinen ajattelu ja toiminta on kuitenkin muokkautunut ajan saatossa, ja anarkismiin voidaan laskea kuuluvan näiden vanhojen koulukuntien lisäksi myös muita anarkismin lajeja, joissa anarkistista aatemaailmaa esiintyy

2.3.1. Anarkosyndikalismi

Anarkismin konkreettisimpia liikkeitä on anarkosyndikalismi. Siitä kehittyi anarkismin ainoa varsinainen massaliike. Syndikalismi on vallankumouksellinen ammattiyhdistyksen muoto. Se sai alkunsa Ranskassa CGT-ammattiyhdistyksen muodossa 1900-luvun alkupuolella. Syndikalistiset ideat levisivät kansainvälisesti ammattiyhdistyksien kautta muun muassa Italiaan, Latinalaiseen Amerikkaan, Yhdysvaltoihin ja erityisesti Espanjaan, jossa syndikalisteilla oli maan suurimman ammattiyhdistyksen tuki. Syndikalistien ajatukset ovat peräisin sosialismista ja luokkasodasta. Työläiset nähdään alistettuna luokkana, kun taas maanomistajat, tuomarit, poliitikot ja poliisi nähdään riistävänä luokkana. Työläiset voivat puolustaa oikeuksiaan ammattiliittojen kautta palkkojen nostamiseksi, työtuntien vähentämiseksi ja työolojen parantamiseksi. (Kinna 2005., 200.) Anarkistit toivat syndikalismiin erikoislaatuisia piirteitä. Syndikalistit pitivät perinteistä politiikkaa korruptoituneena ja ennen kaikkea tehottomana. Työväenluokan voima tulisi ilmi suorana toimintana kuten boikotteina, sabotaaseina, lakkoina ja lopulta yleislakkona. Toiseksi anarkistit näkivät syndikaatit eli ammattiyhdistykset mallina ei-keskitetystä ja ei-hierarkkisesta tulevaisuuden yhteiskuntarakenteesta. Vaikka syndikalistit saivat paljon kannatusta ympäri maailmaa ja niiden merkitys ammattiyhdistyksille oli merkittävä, anarkistit eivät onnistuneet luomaan toimivaa poliittista strategiaa vallankumoukselle. Anarkistien mielestä vallankumouksen tulisi syntyä pakottamatta ja spontaanisti kaltoin kohdeltujen työläisten riveistä. Näin ei kuitenkaan käynyt, sillä syndikaatit olivat kiinnostuneempia lyhytkestoisista ammattiliittojen tavoitteista kuin vallankumouksen toteuttamisesta. (Mt., 201.)

2.3.2. Anarkoprimitivismi

Anarkoprimitivismi kritisoi sivilisaation kaikenkattavuutta. On kuitenkin hankalaa puhua joukosta nimeltä anarkoprimitivistit tai liikkeestä nimeltä anarkoprimitivismi, koska asialle vihkiytyneet

kokevat olevansa yksilöitä, jotka haluavat elää vapaina yhteisöissä, joissa yhdessäolo perustuu vapaaehtoisuuteen tasapainossa ympäristön kanssa. Näin ollen ideologinen kategorisointi anarkoprimitivisteiksi koetaan vapautta rajoittavana. (Moore 2009.) Liikkeen juuret ovat ekoanarkismissa, kuten amerikkalaisessa Green Anarchy-liikkeessä. Se on hyvin voimakasta poliittista, ekologista ja henkistä vastakohtaisuutta teollistumista, teknologiaa ja hypermodernisuutta vastaan. (Gordon 2008, 110.)

Anarkoprimitivismi voidaan nähdä sivilisaatiokriittisenä liikkeenä. Ihmisten tulisi hankkiutua eroon koko sivilisaatiosta ja palata takaisin metsästäjä-keräilijä yhteiskuntiin. Näin ihmiset pääsisivät eroon valtahierarkioista ja voisivat muodostaa uudelleen suhteen luontoon kestävästi ja sitä kuormittamatta. (Zerzan, 1994, 2.)

Anarkoprimitivismin juuret ovat perinteisessä modernin kritiikissä ja myös ajatuksessa länsimaisen kulttuurin rappiosta. Rappiosta merkkeinä ovat muun muassa maailmansodat ja 20. vuosisadan muut julmuudet, jotka tapahtuivat modernissa maailmassa. Länsimainen elämäntapa ja kulttuuri nähtiin epäonnistuneena suvaitsevaisuuden ja itsereflektion saralla. (Mt., 25.)

John Zerzan (1994) erottaa tavanomaisen ympäristötietoisuuden ja primitivismin toisistaan seuraavasti. Primitivismi ei ole uusi liike, vaan ollut olemassa niin kauan kuin on ollut ihmisiäkin. Se on eräänlaista harmoniaa luonnon kanssa ja muodostaa pohjan nykyaikaiselle ympäristötietoisuudelle. Zerzan korostaa, että kun ympäristöliike on kiinnostunut rajatusta määrästä asioita ja ongelmia, primitivismissä on olennaista ymmärtää vuosisatojen kehityksen liittyvän tämän hetken ongelmiin. Kaikki vaikuttaa kaikkeen.

Anarkoprimitivistit haluaisivat siis palauttaa menneen yhteiskuntamuodon, jossa yhteiselo perustui vapaaehtoisuuteen eikä esivaltaan. Tällaisessa metsästäjä-keräilijä yhteiskunnassa vallitsi tasa-arvo ja tasajako. Tällaista yhteiskuntaa, sellaisena kuin se muinoin oli, ei enää modernin yhteiskunnan jälkeen ole järkevä ajatella mahdolliseksi. On vaikeaa muuttaa olemassa olevaa sivilisaatiota ei-sivilisaatioksi, mutta primitivismifilosofi ja anarkisti John Zerzan ei halua kokonaan sulkea pois tätä mahdollisuutta. Miten tällaiseen yhteiskuntaan päästäisiin jälkimodernissa maailmassa, on hänen mielestään mielenkiintoinen ja selvítettävä kysymys. (Mt., 27.)

2.3.3. Ekoanarkismi

Murray Bookchin on tunnetuin ekoanarkisti. Anarkia yhdistyy Bookchinin teksteissä ekologiaan, ja hänen johtoajatuksensa onkin ihmisten välisen herruuden siirtyminen ihmisen herruudeksi luonnosta. Samalla hän näkee tarpeelliseksi vastustaa kaikkia herruussuhteita ja hierarkioita, kuten miehen ja naisen välistä alistussuhdetta, rotujen välisestä alistussuhteesta puhumattakaan. Ekologisen anarkistin ajatukset eivät jääneet pelkästään puheisiin, vaan hän otti osaa mielenosoituksiin ja tempauksiin ympäristönsuojelun puolesta, muun muassa ydinvoimaloiden rakentamisen estämiseksi. Ekoanarkisti Bookchin on ollut poliittinen toimija koko elämänsä eikä ole koskaan jäänyt paikoilleen. Hän on pyrkinyt olemaan ryhmittymättä, koska hänen ajatuksensa on, ettei joukkoa voida yhdistää muuhun kuin epävapauden vaihteleviin asteisiin. Positiivista on, että vielä vanhana miehenä hän näkee nuorissa ihmisissä potentiaalia vastakulttuurin voimana. (Jaatinen 1989, 80-90.)

Bookchin on tehnyt päätelmiä myös siitä, mikä sitten todella olisi ihmisen luonnollinen ja normaali ympäristö ja kehitys. Hänen mukaansa luonnollinen yhteiskunta on orgaaninen, jossa taloutta on hallinnut käyttöoikeus eikä omistusoikeus. Oikeutta on välttämättömän minimin turvaaminen kaikille ja ”epätasa-arvoisten tasa-arvo”. Toisin kuin nykyihmisen sosiaaliset suhteet ovat muodostuneet kilpailun ja valtahierarkian perusteella, Bookchinin orgaanisessa yhteiskunnassa ne muodostuvat keskinäisen avun ja itseorganisoitumisen avulla. Vaikka tällaiset järjestelyt tarkoittaisivat täydellisen toisenlaista yhteiskuntaa, ei Bookchin suinkaan tarkoita, että moderni yhteiskunta pitäisi väkisin ”taannuttaa kivikauteen”. Hän näkee tulevaisuudessa kehittyntä kaupunkikulttuuria, mutta se on toisenlaista kuin nykypäivän kaupungin ja maaseudun hillitön urbanisoituminen. Teknisten kapitalististen vempaimien hävittämisen jälkeen teknistä tietoutta toki hyödynnettäisiin, kylläkin vain tarpeiden mukaan. Hyödyn tavoittelusta ei siinä olisi kysymys. (Tammilehto 2006, 69.)

2.3.4. Anarkofeminismi

Feministit ovat painottaneet moraalista uusiutumista tärkeämpänä kuin poliittista reformia. Anarkofeministit ovat alusta alkaen halunneet vapauttaa naiset naiseuden käsitteestä. Tämä koski naiskäsitystä 1900-luvun alussa, jolloin suurin osa naisista oli kulttuurisen normiston mukaisesti kotona. Feministit halusivat kannustaa naisia seksuaaliseen vapautumiseen ja myös huomaamaan eri sukupuolten välisen epätasa-arvon. Heidän mukaansa pelkät lakimuutokset tasa-arvon nimissä eivät riittäisi tuomaan todellista tasa-arvoa sukupuolten välille. Tarvittiin naisista itsestä lähtöisin olevaa emansipaatiota, jotta asiat muuttuisivat suotuisaan suuntaan. Kuten Emma Goldman totesi,

muutoksen on tapahduttava sekä yksilön mielessä että laajasti koko yhteiskunnassa. Feministiliikehdintä 1960-luvulla tarttui siihen epäkohtaan, että naiset olivat kapitalismin epäonnistuneimpia uhreja. Näin heillä tosin myös on huomattavan tarkka näkymä sen todelliseen luonteeseen. Heidän asemansa tekee heidät entistä tietoisemmiksi heitä ympäröivän patriarkaatin vallasta, niin perheessä kuin valtiossakin. Anarkofeministeille sekä valtio että ydinperhe ovat osa sosiaalista ja psykologista hierarkkista hallintaa. Ainoa keino päästä tästä hallinnasta on päästä eroon valtiosta. (Marshall 2008, 558.)

Anarkismi ei ole alkujaan ollut feministinen aate. Anarkofeministit näkevät tärkeäksi tunnistaa anarkismin ja feminismin yhteys. He kritisoivat miehistä näkemystä maailmasta, jossa järkipärisyys hallitsee tunnetta ja taipumattomuus luo vastakkainasetteluja, kuten viisas/tyhmä tai työ/leikki. Näin ihminen ei koe asioita kokonaisvaltaisesti ja vieroituu ihmiskunnan kokemuksen jatkuvuudesta. Naiset halusivat kokea asioita kokonaisina, olla osa tapahtumia ja unohtaa henkilökohtaisuudet, nähdä asioita kokonaan. (Kornegger 1975, 10.)

Monet anarkistit uskovat, että anarkismi on keino toteuttaa feministien toivomat muutokset. Naisten vapautuminen onnistuu vain silloin, kun vallankumous määritellään uudestaan. Tällä kertaa vallankumous ei enää merkitse valtaa ja vallanvaihtoa ryhmältä toiselle. Vallan on yksinkertaisesti poistuttava. Tämä on tärkeää naisille, mutta ennen kaikkea sekä feministit että anarkistit kokevat sen olevan elintärkeää koko ihmislaajalle ja maapallolle. Heidän mukaan auktoriteetin ja hierarkian läsnäolo uhkaa inhimillistä ja planetaarista olemassaoloa. Anarkistien mukaan vallasta luopuminen on pakko toteuttaa, jotta voidaan kehittää olosuhteet, jotka takaavat eloonjäämisen. (Kornegger, 1975 11.)

Anarkistien ja feministien vapauskäsitteet ovat hyvin samankaltaisia. Anarkistien mukaan feministien tulisi tulla tietoisiksi anarkismin ja feminismin yhteydestä ja käyttää sitä aatteidensa ja toimintansa perustana. Anarkistit eivät usko uudistuksiin, vaan täydelliseen muutokseen. Radikaalifeministit uskovat teoriaan, jonka mukaan ydinperhe on kaikkien autoritaaristen järjestelmien perusta. Kaikki perustuu mahtavan auktoriteetin tottelemiseen. Ihminen toimii aikuistuttuaan automaattisesti oppimiensa auktoriteettimallien mukaan. Feministit pyrkivät eroon dominoivasta asenteesta ulkoiseen maailmaan, joka sallii vain subjekti-objekti suhteita. Perinteinen politiikka tyypistää ihmiset objekteiksi ja subjekteiksi, hallitsee ja ohjailee heitä saavuttaakseen haluamiaan päämääriä. Feministit haluavat tuoda tähän asetelmaan näkökulman ”toisesta”. Subjekti-objekti suhde on jopa toivottava, mutta sen sijaan, että toisia olentoja esineellistetään ja manipuloidaan, tulisi ihmisten toimia yhdessä ymmärtääkseen paremmin muita olentoja ja

samastuakseen niihin. (Mt., 12.)

Radikaalifeministinen teoria kritisoi myös hierarkkista ajattelutapaa, jossa järkipäisyys hallitsee tunnetta. Feministit yrittävät päästä tästä vastakkainasettelusta eroon ja elää sopuisuudessa maailmankaikkeuden kanssa ihmisinä, jotka tunsivat olevansa osa yhteisöä. Anarkistit ajattelevat, että feministit ovat onnistuneet naisliikkeen avulla saavuttamaan hierarkian poistamista, mutta samalla kuitenkin epäonnistuneet siinä. Vaikka taistellaan patriarkaattia vastaan, olisi onnistumisen kannalta olennaista taistella kaikkea hierarkiaa, kaikkea johtamista ja kaikkea hallitsemista vastaan. Tässä anarkismi auttaa feminismiä pääsemään eteenpäin. Jos patriarkaatti halutaan murskata, on keskusteltava anarkismista, käytettävä sitä perustana itsensä ja päivittäisen elämän mallin muuttamisessa. Anarkofeminismi ei merkitse naispresidenttiä tai naispuolista yhtiövaltaa, vaan se merkitsee pääsyä eroon presidenteistä ja yhtiövallasta. Tasa-arvon nimissä tehdyt muutokset eivät tule muuttamaan yhteiskuntaa. Naiset vain pääsevät mukaan hierarkkiseen talouteen. (Mt., 12).

Anarkistit pitävät naisasialiikettä arvossa, mutta kokevat sen toivoman vallankumouksen jäävän puolittiehen ilman sen yhteyden tiedostamista, mikä se anarkismiin muodostaa. Feministisen vallankumouksen edellytyksenä on nykyisen kaltaisen elämäntavan hylkääminen, elämä yhteiskunnan laidalla erossa kapitalismista ja kulutsideologiasta. Vallankumouksen tulee olla ”tahraton”, vailla epäoikeudenmukaisuutta, ylivaltaa ja kunnioituksen puutetta. Anarkistien mukaan tämä vaatii huomattavan paljon aikaa ja tiedon levittämistä, mutta se on mahdollista. Se on pitkäaikainen prosessi, jossa opitaan eroon passiivisuudesta ja otetaan elämä omaan hallintaan. Vapautuminen on osaltaan yksilöllistä, mutta tapahtuu ehdottomasti yhdessä toisten ihmisten kanssa. (Mt., 13).

2.3.5. Libertarianismi

Maltillista individualismia on pohtinut Henry David Thoreau (1817-1862). Hänen mukaansa ihminen on sitä vapaampi, mitä vähemmän häneen kohdistuu hallintaa. Thoreaun mukaan paras hallitus on sellainen, joka ei hallitse lainkaan. Ihmisen on oltava uskollinen omalletunnolleen tehdä vain asioita, jotka hän itse kokee oikeiksi. Thoreaun mukaan tämä ajaa ihmiset väkisin kansalaistottelemattomuuteen valtiossa. Yksilön tahto tulee ennen poliittista velvollisuutta. Benjamin Tucker vei libertanismin ajatuksen eteenpäin pohtimalla kuinka itsenäiset yksilöt voisivat elää ja työskennellä yhdessä ilman konfliktin uhkaa ja epäjärjestystä. Asiaa voi tarkastella kahdella tapaa. Ensimmäinen tapa vetoaa puhtaasti ihmisten järkeen. Ihmisen rationaalisuus auttaa selvittämään orastavat konfliktit, kaikki saadaan purettua yksinkertaisesti keskustelemalla. Toinen

tapa on löytää mekanismi, jonka kautta vapaiden yksilöiden itsenäiset toiveet voitaisiin saada harmoniaan keskenään. Libertarianistit ovat olleet usein myös täydellisesti vapaiden markkinoiden kannalla. (Heywood 1998, 205.)

2.3.6. Yhteiskunta-anarkismi

Nykyaikaisen anarkismin karkein määritelmä on johdettu sanan kirjaimellisesta käännöksestä, joka tarkoittaa ilman hallintaa. Anarkismi on tosiasiaa paljon monivivahteisempi ja sisältää useampia tulkintoja siitä, mitä ilman hallintaa oleminen tarkoittaa. Anarkistisessa perinteessä on vaihtelevia näkemyksiä eettisestä ja yhteistyölle perustuvasta uudesta maailmasta. Yhteiskunnallinen anarkismi on anarkismin suuntaus, joka haastaa klassisen liberalismien individualismin ja kilpailun arvot. Se esittää niiden sijaan yhteistyön arvoja. Yhteiskunnallisen anarkismin mukaan yhteiskunta perustuisi yhteistoiminnalle ja olisi yhteiskunnallisen halun täyttämä. Yhteiskunta-anarkismissa ajatellaan, että yhteiskunta syntyy keskinäisriippuvuudesta, mutta myös halusta olla sosiaalinen. Sosiaalinen ryhmä tulee ennen yksilöä, ja yksilön elinvoima ja nautinto perustuu sosiaalisen ryhmän elinvoimaan ja nautintoon. Kilpailua pidetään yhtenä ihmisessä olevana taipumuksena, mutta sen saavat esiin hierarkkiset rakenteet, joten se ei rasita hierarkiattomassa yhteiskunnassa. Hierarkia myös estää potentiaalinen yhteiskunnalliseen kypsyyteen. Sosiaalinen hierarkia mahdollistaa epäsosiaalisen käyttäytymisen. (Heller 1998, 88.)

Yhteiskunta-anarkistit tiedostavat ihmisluonnon, mutta heillä ei ole naiivin optimistista kuvaa siitä. He ovat tietoisia ihmisen kyvystä väärinkäyttää valtaa silloin, kun heidät asetetaan auktoriteettiasemaan. He haluavat saada aikaan yhteiskuntamuodon, joka tuo ihmisessä parhaat puolet esiin ja käyttöön. Vallankumous on yhteiskunta-anarkisteille, kuten monille muillekin anarkisteille. kasvatuksellinen prosessi, joka muuttaa jokaisen yksilön sellaiseksi, joka on uuden yhteiskunnan kannalta paras mahdollinen. Vallankumouksessa on oltava samat arvot kuin tavoiteltavassa yhteiskunnassa itsessään. Yhteiskunta-anarkismi haluaa saada yhteiskunnasta paremman, niin aineellisesti kuin aineettomastikin. Vallankumouksessa korostetaan halua kauneuteen, nautintoon ja itseilmaisuuksiin. Vallankumouksen tulee olla yhtä merkityksellinen kuin sen jälkeinen yhteiskuntakin. Prosessi, jolla yhteiskuntaa muutetaan, tulee olla täynnä merkitystä ja nautintoa. (Heller 1999, 89.)

2.3.7. Anarkokapitalismi

Vapaita markkinoita kannattavat myös anarkokapitalistit, joiden mukaan valtiot voitaisiin korvata

vapailla säätelemättömillä markkinoilla. Omaisuus tulisi olla yksilöiden itsensä omistuksessa, ja he saisivat itse päättää kaupoistaan omien mieltymystensä mukaan. Yksilöt pysyvät vapaina ja sosiaalista kanssakäymistä tapahtuu markkinoiden kautta ilman toisen yksilön tai ryhmän kontrollia. Anarkokapitalistit menevät reilusti pidemmälle kuin vapaakauppaa kannattavat liberalistit. Liberalistit uskovat markkinoiden olevan riittävän tehokas mekanismi useimpien tuotteiden tuottamiseen, mutta uskovat sillä olevan kuitenkin rajansa. Heidän mukaansa joitakin hyödykkeitä ei voi tuottaa vapailla markkinoilla, vaan ne kuuluvat valtioiden ylläpitäviksi, kuten esimerkiksi julkiset palvelut. Anarkokapitalistit uskovat kaikkien mahdollisten tuotteiden olevan mahdollista tuottaa markkinoiden ja kilpailun kautta. Esimerkiksi turvallisuus syntyy yksilöiden suhteista toisiin yksilöihin, mutta turvallisuuspalveluitakin voidaan tuottaa. Nämä palvelut pysyvät laadukkaina, koska ne altistuvat kilpailulle ja joutuvat jatkuvasti kehittämään itseään kuluttajia varten. Parasta anarkokapitalistien mielestä vapaiden markkinoiden yhteiskunnassa olisi vapaus, jonka se yksilöille tarjoaa. Kaikki kaupankäynti perustuu vapaaehtoisuuteen, ainoa sääntely tulee markkinoista. Vapaa markkina-ajattelu ei ole enää mitenkään utopistista, vaan se alkaa olla todellisuutta suurimmassa osassa länsimaita. Kaikki mahdollinen voidaan altistaa markkinoille, koulutusjärjestelmästä terveydenhuoltoon. (Heywood 1998, 206.)

3. AINEISTO JA METODI

Tässä tutkielmassa analysoin Väärinajatteliija-lehden sisältöä tarkoitukseni selvittää minkä tyyppisiä anarkismin muotoja lehti sisältää. Tutkimuskysymykseni on miten Kropotkinin käsitys anarkismin koulukunnista näkyy tässä ajassa suomalaisessa anarkistiseksi julistautuvassa aikakauslehdessä. Luokittelen aineiston käyttäen tutkimusmenetelmänä sisällönanalyysia. Luokitteluna käytän Kropotkinin laatimaa luokittelua anarkismin koulukunnista. Kropotkin jakoi anarkismin koulukuntiin vuonna 1905. (Kinna 2005, 15.)

3.1. Väärinajatteliija-lehti

Väärinajatteliija on anarkistiseksi julistautuva, satunnaisesti ilmestyvä aikakauslehti. Väärinajatteliija syntyi vuonna 1998 Joensuussa pienen anarkistiryhmän toimesta. Lehden alkutaival oli vaivalloinen, ja sen ensimmäinen versio kuihtui ilmestyttyään ainoastaan pari kertaa A5-kokoisena. Lehden toimittaminen hiipui samaan aikaan muun anarkistisen toiminnan hiljenemisen seurauksen. Myöhemmin Väärinajatteliija ilmestyi vähemmän underground-henkisenä edelleen A-5 koossa ja julkaistuksi saatiin tällöinkin ainoastaan yksi numero. (Laitinen 2005, 3.)

Vuosien mittaan ilmeni, että tarve anarkistista ja antiautoritaarista keskusteluyhteyttä rakentavalle foorumille on edelleen olemassa. Asiaan haluttiin nimenomaan teoreettisempia, kulttuurisempia ja syvälle käyvämpiä näkökulmia. Näin haluttiin elävöittää vapaudenhenkistä toimintaa. Tekijäjoukko saatiin laadittua anarkistien maanlaajuiselta sähköpostilistalta. (Mt., 3.)

Nykymuotoisen Väärinajattelijan julkaiseminen aloitettiin syksyllä 2005. Anarkistien sähköpostilista keräsi kiinnostuneita lehden tekijöitä ympäri maata. Lehti uudistettiin ja sen numerointi aloitettiin ykkösestä. Väärinajatteliija-lehdessä ei ole vakituista toimituskuntaa, vaan se syntyy innokkaiden ja aktiivisten vapaaehtoisten työpanoksella. Toimitusvastaava on vastuussa lehden valmistumisesta ja sen sisällöstä. (Mt., 3.)

Väärinajatteliija-lehden paperiversiot ilmestyvät ennen sen nettiversiota. Paperilehteä tehdään todellisen tarpeen mukaan. Painosmäärä vaihtelee joissakin sadoissa kappaleissa. Väärinajattelijan irtonumeroita voi tilata suoraan toimituksesta tai listatuilta jälleenmyyjiltä. Lehteä myydään myös tapahtumissa. (Mt., 3.)

Ensimmäisessä pääkirjoituksessa, jonka on kirjoittanut Jukka Laitinen ja joka lehdessä on otsikoitu Vääräkirjoitukseksi, kerrotaan lehden sisällöistä ja esitellään anarkistien toiminta- ja ajatusmalleja.

”Anarkistinen toiminta on perinteisesti ollut eräänlainen runsaudensarvi vastarinnasta vaihtoehtojen rakentamiseen, suoran demokratian ammattiyhdistystoiminnasta intentionaalisten yhteisöjen muodostamiseen, provokatiivisista tempauksista toimimiseen arkipäivän elämänympäristössään ja suurten ihmisjoukkojen mielenosoituksista kulttuurisempaan vaikuttamiseen ja yksilöllisen elämäntavan muuttamiseen – tuhansine variaatioineen” (Laitinen 2005, 3).

Lehden tavoitteena on synnyttää suomenkielistä keskustelua, jossa esiin nostetaan aikaisemmin tuntemattomampia kirjoittajia ja näkemyksiä. Lehdessä on kuitenkin myös paljon käännöksiä ja reportaaseja Suomen lisäksi ulkomailta ja muiden maiden anarkistisesta liikehdinnästä. Lisäksi joka numerossa on myös sarjakuvia ja runoja, ja koko materiaalissa on mukana muutama novellikin. Väärinajattelijan tavoitteena on saada aikaan omaleimainen julkaisu, ja artikkelien kuvitukset ovat useiden tekijöiden käsialaa (Laitinen 2005, 3).

Väärinajatteliija-lehti valikoitui tutkimusmateriaaliksi, koska lehti ilmoittaa olevansa anarkistinen julkaisu ja myös aikakauslehtenomainen julkaisu. Anarkistit julkaisevat paljon erilaista materiaalia, mutta nämä julkaisut ovat usein yksittäisiä tai niiden julkaisijasta ja toimittajista ei ole riittävästi tietoa. Väärinajatteliija on julkaisu, josta löytyy tekijöiden nimet ja lähteet. Mielestäni julkaisussa on haettu aikakauslehtimäistä ilmettä ja siksi valitsin aineistokseni juuri Väärinajattelijan. Halusin selvittää, miten anarkismin koulukunnat näyttäytyvät julkaisussa.

Väärinajatteliija ei ole ensimmäinen eikä ainoa anarkistinen julkaisu Suomessa. Kapinatyöläinen on suomalainen anarkistinen aikakauslehti, joka ilmestyi vuosina 1989-2010. Kapinatyöläisen toimituksesta on tietoa lehden nettisivuilla melko niukasti. Kapinatyöläisen toimittamisesta vastaa sivujen mukaan toimituskollektiivi. Tämän tarkempia tietoja ei löydy. (Kapinatyöläinen 2015).

Kapinatyöläisen verkkosivujen mukaan sen tarkoitus on innostaa ihmisiä kapinaan yhteiskunnan hallitsevaa eliittiä vastaan. Kapinatyöläinen on vastarinnan ääni. Lehdessä on monenlaisia artikkeleita. Kotimaisia kirjoituksia on paljon, mutta myös käännettyjä ulkomaisia artikkeleita. Lehden toimitus sanoutuu irti kirjoitusten mielipiteistä ja lehdessä on myös nimimerkillä kirjoitettuja artikkeleja. Ajan myötä kirjoitusten määrä on kasvanut ja artikkelien taso on muuttunut enemmän aikakauslehtimäisemmäksi. (Mt., 2015).

Verrattuna Väärinajattelijaan, Kapinatyöläinen näyttäytyy mielestäni radikaalimpana ja suoraviivaisempana. Väärinajattelijassa artikkelit on julkaistu tieteellistä julkaisutapaa mukaillen, kirjoittajan nimellä ja lähteillä varustettuna. Kapinatyöläisessä tieteellistä otetta oleellisempaa on asenteen ja vastarinnan välittyminen kirjoituksista.

Tutkimusaineistonani ovat Väärinajatteliija-lehden kaikki kuusi vuoden 2005 jälkeen julkaistua numeroa:

Väärinajatteliija nro 1, heinäkuussa 2005, sivuja 64, pääkirjoitus *Uusi alku*

Väärinajatteliija nro 2, heinäkuussa 2007, sivuja 80, pääkirjoitus *Ekologia*

Väärinajatteliija nro 3, helmikuussa 2009, sivuja 64, pääkirjoitus *Anarkismi, herättely*

Väärinajatteliija nro 4, heinäkuussa 2010, sivuja 72, pääkirjoitus *Jyri Jaakkola ammuttu,*

Väärinajatteliija nro 5, kesäkuussa 2011, sivuja 64, pääkirjoitus *Ydinvoima*

Väärinajatteliija nro 6, lokakuussa 2012, sivuja 84. pääkirjoitus *Denis ja Pit*

Lehden lukupaikkoja ovat Helsingissä *Akateeminen kirjakauppa*, *Mustan Kanin Kolo*, [Osuuskauppa Oma Maa](#) ja [Tasajako](#). Turussa *Distrot distr@ction*, *Akateeminen kirjakauppa*, [Kirjakahvila](#), [Kulttuuriolohuone Martti](#) ja [Kasvisravintola Keidas](#). Tampereella [Mustikki](#), *Akateeminen kirjakauppa*, [Hirvitalo](#), [Runsaudensarvi](#), [Vastavirta-klubi](#). Joensuussa: *Kirjava satama* ja *Levy-Eskot*. (Väärinajatteliija 2015).

3.2. Sisällönanalyysi

Aineiston analyysin metodina toimii sisällönanalyysi. Sitä voidaan käyttää niin laadullisessa kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa se on nykyisin kovin laajalti käytetty menetelmä, koska se ei ole tarkkarajainen ja sopii siksi tutkimusmenetelmäksi sen joustavuuden vuoksi. Näin se soveltuu tutkimusmenetelmänä lähes kaikkiin laadullisen tutkimuksen tutkimusperinteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 6, 105-106.)

Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi tarkoittavat sisällön analyysillä sanallista tekstien kuvaamista, jossa erilaisia tekstejä analysoidaan merkityksiä tuottavina. Heidän esittelemänsä määritelmän mukaan sisällönanalyysia laadullisesta aineistosta voidaan tehdä kolmella tapaa. Näitä tapoja ovat aineistolähtöinen, teoriaohjaava ja teorialähtöinen. Näistä yleisimmin käytetty on aineistolähtöinen analyysitapa, jossa tulokset tehdään puhtaasti aineistoon perustuen. Jos tutkimukseen vaikuttavat

jo aiemmin olemassa olevat tiedot ja havainnot aiheesta, ei analyysi voi olla puhtaasti aineistolähtöistä. Silloin kyseessä on teoriaohjaava sisällön analyysi. (Mt. 97, 105-106.)

Analyysikeinona tässä tutkielmassa käytän teorialähtöistä sisällönanalyysia. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa tukeudutaan tiettyyn teoriaan tai auktoriteetin ajatusmaailmaan. Tutkittava ilmiö määritellään tunnetun tiedon mukaisesti. Tämä vaikuttaa aineiston hankintaan. Ensin muodostetaan analyysirunko. Aineistosta etsitään sen sisälle erilaisia luokituksia ja kategorioita. Teorialähtöisessä eli deduktiivisessa analyysissa analyysia ohjaa jo olemassa oleva aikaisempi viitekehys. Viitekehys voi olla joko teoria tai käsitejärjestelmä. Aineisto sovitetaan valmiiseen, teoriaosassa esiteltyyn kategoriaan. Valmiina olevat kategoriat säätelevät minkälaista sisältöä aineistosta etsitään. Sisällön tulee olla sellaista, että se sopii kategorioiden piiriin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97-98, 113, 115.)

Sisällönanalyysin vaiheet voisivat mennä seuraavalla tavalla. Tutkijan tulee herkistyä aiheelleen. Aihe tulee siis tuntea perusteellisesti: käsitteet ja teoreettinen kirjallisuus tulee tuntea ja sisäistää. Tämän jälkeen aineisto, tässä tapauksessa Väärinajattelijaaikakauslehden artikkelit, luokitellaan karkeasti keskeisimpiin luokkiin, teemoihin. Käsitteitä täsmennetään tutkimustehtävään sopiviksi. (Metsämuuronen 2006, 124.)

Laadullisten aineistojen analyysia ei yleensä nähdä tutkimusprosessin viimeisenä vaiheena, vaan tutkimus on luonteeltaan syklistä, ja aineiston analysointi alkaa jo aineiston keruun yhteydessä. Kvalitatiivisessa sisällön analyysissa luokittelukategoriat kehittyvät ja muuttuvat analyysiprosessin aikana ja mahdollisen lisäaineiston keruun myötä. Toisin sanoen luokittelukategoriat ovat joustavia välineistä aineiston hahmottamiseen. (Seitamaa-Hakkarainen 2000.)

Kropotkin on luokitellut anarkismin kuuteen eri lajiin (Kinna 2005, 15). Tässä tutkielmassa luokittelu on tehty Kropotkinin luoman koulukuntaluokittelun mukaan. Päädyin tähän luokitteluun, koska se on selkeä jaottelu ja sitä voidaan käyttää sellaisenaan tämän aineiston analysoimiseen. Jokainen artikkeli on luokiteltu yhteen luokkaan. Tämän menettelytavan riskinä on, että informaatiota saatetaan menettää ja luokittelureliabiliteetti voi kärsiä (Pietilä 1973, 112–3). Selkeyden vuoksi luokittelu tehtiin kuitenkin artikkelin keskeisimmästä aiheesta, jolloin artikkelin luokittelu yhteen luokkaan on mahdollinen.

4. AINEISTON ANALYYSI

Tässä tutkielmassa analyysiyksikkönä toimii artikkeli. Luotettava analyysi edellyttää, että aineisto ositetaan (Seitamaa-Hakkarainen 2000). Aineisto on ositettu havaintoyksiköihin, jotka ovat eri henkilöiden kirjoittamia artikkeleja. Artikkelit on mahdollista luokitella sellaisinaan havaintoluokkiin. Aineistoa ei siis tarvitse jakaa tätä pienempiin segmentteihin.

Lehti etsii artikkelien aiheita ja aiheille sopivia kirjoittajia. Julkaisussa käytetään myös piirtäjiä ja vieraskielisten tekstien kääntäjiä. Lehti suosii useita erilaisia kirjoitustapoja ja -tyylejä. Nettiversion artikkelit ovat referoitu ja sarjakuvat ja runot ovat nettiversiossa vain otsikkoina.

Aineisto on jaettu kuuteen anarkismin koulukuntaa kuvaavaan luokkaan. Nämä luokat ovat mutualismi, individualismi, kollektivismi, kommunistinen, kristillinen ja kirjallisuudessa esiintyvä anarkismi. Aineistoa tarkastellaan lehtien ilmestymisajankohdan mukaan. Väärinajattelija-lehtiä on kuusi numeroa, joista ensimmäinen on ilmestynyt vuonna 2005 ja uusin vuonna 2012. Seitsemännen luokan muodostavat artikkelit, jotka eivät kuuluneet mihinkään tässä mainituista koulukunnista.

Aineisto käsittää yhteensä 81 artikkelia kuudessa numerossa. Artikkelien pituudet vaihtelivat paljon. Artikkelin pituus ei ole ollut luokittelukriteerinä, vaan huomio kiinnitettiin artikkelien sisältöön.

4.1. Mutualismi

Mutualistisia kirjoituksia löytyy Väärinajattelijan neljästä ensimmäisestä numerosta. Määrällisesti mutualismia sisältäviä kirjoituksia on melko vähän. Mutualistit uskovat työläisten omistamiin yrityksiin, osuuskuntiin. He haluavat luoda vastavoiman kapitalismille ja samalla synnyttää vaihtoehdon, joka vähitellen korvaa sen (Iisakka 2005). Mutualistit uskovat työläisten omistamiin yrityksiin, osuuskuntiin. He haluavat luoda vastavoiman kapitalismille ja samalla synnyttää vaihtoehdon, joka vähitellen korvaa sen. (Heywood 1998, 189.) Mutualistisia tekstejä yhdistää kuitenkin se, että ne voidaan helposti tunnistaa tähän luokkaan kuuluviksi, sillä usein jo otsikko viittaa suoraan aiheeseen. Numerossa yksi on Mika Iisakan artikkeli *Osuuskunta-anarkismi eli mutualismi*, joka on juuri näitä helposti luokiteltavissa olevia tekstejä.

”Yksilöllisenä ja yhteisöllisenä eläimenä ihminen on aina hakenut seuraa ja turvaa muista ihmisistä. Osuuskunta on organisoitua yhteistyötä. Siihen liittyminen on

vapaaehtoista, omistus yhteistä ja hallinto demokraattista” (Iisakka 2005.)

Iisakka pohtii anarkismin mahdollisuuksia ja sitä, miten mutualismi voisi auttaa toteuttamaan anarkistisia päämääriä tässä ajassa. Yhteiskunta on kuitenkin muuttunut valtavasti siitä, mitä se oli kun mutualismi anarkismin muotona syntyi.

”Mutualismi, jota tässä tekstissä kutsutaan osuuskunta-anarkismiksi, syntyi anarkismin muotona Ranskassa Pierre-Joseph Proudhonin vaikutuksesta... Elämme keskellä historiallista siirtymää, joka muistuttaa aikaa, jonka keskellä Proudhon kehitti teorioitaan. Proudhonin aikana tapahtui siirtymä esiteollisen ajan käsi- ja maatyöläisyhteiskunnasta teolliseen yhteiskuntaan; meidän aikamme taas teollinen yhteiskunta on alkanut murtua tai muuttua enemmän palvelu- ja tietoyhteiskunnaksi” (Iisakka 2005.)

Anarkismilla ja osuuskuntaliikkeellä on paljon yhteistä. Kumpikin painottaa paikallisuutta, vapaaehtoisuutta, demokratiaa ja autonomiaa.

”Jos anarkia on mahdollista, se on mahdollista toteuttaa edes pienenä ja epätäydellisenä tässä maailmassa. Tässä on osuuskuntien mahdollisuus: niiden avulla elämän yhteisöllinen haltuunotto tulee todella mahdolliseksi ja politiikka konkretisoituu... Mahdollisuudet ovat lähes rajattomat ja onnistuminen on lähinnä jaksamisesta ja onnistumisesta kiinni. Aloitamme pienestä. Lopulta anarkistisesta näkökulmasta pienuus on ainoa mahdollisuus; vain pieni voi olla demokraattista”. (Iisakka 2005.)

Jyrki Pölkki arvostelee markkinatalouden aikaista yhteiskuntaa artikkelissaan *Vilun, nälän ja ikävän torjunta ns.. markkinatalouden oloissa – onko anarkisteilla mitään mahdollisuuksia?*

”Ihminen on fyysisenä olentona monipuolinen, mutta lajin varsinainen voima lähtee kyvystä yhteistyöhön. Siitä, miten toimitaan yhdessä, on ollut paljon erilaisia variaatioita: kuka pitää valtaa, kuka keksii ajatuksia, miten ne tulevat esiin, kuka kuolee nälkään, kuka saa enemmän kuin tarpeeksi...”.(Pölkki. 2007.)

Pölkki esittää, että valtarakenteet ovat ihmisen luonnollisen käyttäytymisen esteenä:

”Vallan keskittämisen järjestelmien yhteisenä piirteenä on ollut se, että ne estävät ihmisiltä perustarpeiden tyydyttämisen suoraan luonnon kanssa.” (Pölkki 2007.)

Jyrki Pölkki jatkaa mutualismista ja esittelee osuuskunta-anarkismia artikkelissa *Vallanhajauttaja hankkii elannon*, 2009. Pölkki esittelee suomalaista osuuskuntatoimintaa ja kertoo osuuskuntatoiminnan historiaa Modragon-liikkeen kautta.

”Suurin tuntemani ’vaihtoehtotalous’ on Mondragon-ryhmä Baskimaalla. Se on 1940-

luvun lopulta toiminut osuuskuntien yhteenliittymä, jossa työskentelee 78 500 ihmistä. Tutustuin Mondragon-liikkeeseen vuonna 1993 Donostiassa ja sen ympäristössä... Yleisarvioksi vierailulta jäi, että Mondragon on hyvä juttu. Se vahvistaa siihen osallisia monin muinkin tavoin kuin antamalla työpaikan ja toimeentulon.”(Pölkki 2009.)

Janne Juhana Rantala esittelee hieman erilaisen talousjärjestelmän kirjoituksessaan *Huomioita taikahattutaloudesta*.

”Taloustieteilijät uskovat, että ihminen on Homo economicus. Sillä tarkoitetaan, kylläkin rationaalista, mutta itsekästä lajia, jonka yksilöt pyrkivät maksimoimaan henkilökohtaisen rikkautensa...valtavirran taloustiede ei usko taloudellisiin järjestelyihin, joissa merkittävä määrä omaisuutta on julkista ja joissa ei ole suuria varallisuuseroja.” (Rantala 2010.)

Rantala näkee sellaisen tilanteen ongelmallisena, jossa kansa, jonka talous ei ole perustunut yksityisomaisuuteen eikä suuriin varallisuuseroihin, on pakotettu sulautumaan globaaliin kapitalistiseen talousjärjestelmään. Rantalan mukaan nämä maat, kuten myös länsimaat voisivat hyötyä vaihtoehtoisista talousjärjestelmistä.

”Antropologit ovat sitä vastoin tutkineet hyvinkin erilaisia taloudellisia periaatteita ja käytäntöjä ympäri maata ja havainneet, että monissa talousjärjestelmissä, joista useat eivät perustu rahaan, on piirteitä, jotka eivät vastaa taloustieteilijöiden uskomuksia ihmisluonnosta. Yksi ei varsinaisesti rahaan perustuva järjestelmä länsimaissa on taikahattu-talous, jollaista käytetään pohjoismaisissa Keräjä-tapaamisissa.” (Rantala 2010.)

”Ringissä ei ole jäsenyyttä, eikä taikahatturaha ole kenenkään omistamaa...jokainen osallistuu kustannuksiin sopivaksi katsomallaan määrällä rahaa, työtä tai muuta taloudellista arvoa sisältävää panosta... taikahattua rikastutetaan rahalla, työllä ja ideoilla ja jaetaan hatun mahdollistamaa vaurautta toisten tasavertaisten piiriläisten kanssa.”(Rantala 2010.)

4.2. Individualismi

Individualistiset kirjoitukset muodostavat analyysin suurimman luokan. Individualistiset kirjoitukset käsittelevät kuitenkin useaa erilaista aihealuetta. Aiheita yhdistää yksilön näkökulma. Anarkistinen individualismi lähtee ajatuksesta, että ihminen on suvereeni eikä minkään auktoriteetin tulisi kahlita ihmisen vapautta. Ihmistä ei tulisi alistaa minkäänlaisen esivallan alle. (Heywood, 1998, 203.) Individualismin mukaan yhteiskunta ei ole onrganismi, vaan kokoelma autonomisia ihmisiä. Ainoat velvoitteet liittyy toisiin yksilöihin (Walter 1969, 21). Individualistisia

aihealueita ovat muun muassa anarkofeministiset kirjoitukset, ekoanarkistiset kirjoitukset, anarkismin suhde väkivaltaan, poliittinen identiteetti sekä anarkistinen identiteetti.

Sandra Jeppesen valottaa anarkistien suhdetta feminismiin kirjoituksessa *Anarkismin lähtökohtia*.

”Emma Goldman asetti seksuaalisuuden, vapaan rakkauden, moniavioisuuden ja taistelun omien ruumiidemme hallinnasta osaksi anarkistista politiikkaa jo miltei sata vuotta sitten. Tämä päivän anarkisteissa on sukupuolista kirjavuutta vähän kaikkialla. Seksuaalisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuolisuus ovat tärkeitä anarkistista kulttuuria rakentavia käytäntöjä.”(Jeppesen 2005.)

Anarkofeministisissä kirjoituksissa sukupuoli nähdään yhtenä kontrollin välineenä. Anarkisteille on tärkeää sukupuolinormien tunnistaminen ja heteronormatiivisuudesta irrottautuminen. Sukupuolinormeja ei luonnostaan ole, vaan ne tuotetaan kulttuurissa toistuvilla teoilla.

”Ihmisten sukupuolia ja haluja on aina pyritty kontrolloimaan. Järjestys on pitänyt – ja pitää edelleen – yllä heteroseksuaalisuuden ja miesten etuoikeutettua asemaa... Outo sukupuoli tai halu ei kaikille ole asia, jonka voisi valita pois” (Aarnikoski 2010)

”Nimensä queer-teoria on ottanut homojen vanhasta haukkumasanasta ’queer’, joka tarkoittaa outoa, kummallista tai vääristynyttä. Haukkumasanan haltuunottoa voi ajatella osana queer-ajattelua, johon liittyy olennaisena ajatus siitä, että teoilla – performatiiveilla – toistetaan käytäntöjä, joilla sukupuolet tuotetaan” (Harju 2009)

Tuomas Järvenpää kuvaa omaa anarkisti-identiteettiään ja sen rakentumista kirjoituksessa *Pehmopoikia ja sarjamurhaajia*. Järvenpää harmittelee, että anarkisteilla on leima, tietty ennakkoletus millaisia anarkistien tulisi olla. Hän kuitenkin toteaa ennakkoletuksien ylipäättään olevan anarkismin idean vastaisia.

”Ihmettely perustuu siihen valitettavaan kuvitelmaan, että ollakseen anarkisti yksilön pitäisi muokata itseään joidenkin ennalta määrättyjen periaatteiden mukaan, aivan kuin poliittisissa ideologioissa on tapana. Anarkismi kun on juuri ainoa ideologia, joka antaa minun olla täysin oman persoonani näköinen.”(Järvenpää 2010.)

Väärinajattelijassa on muutama artikkeli anarkistien henkilökohtaisista anarkistikokemuksista. Numerossa 5 on haastatteluihin perustuva artikkeli *Miksi sinusta tuli anarkisti? – Pohdintoja anarkistiksi ryhtymisen poluilta*.

”Anarkistiksi tunnutaan tulevan kahta eri polkua: joko he ovat itse eläneet ahdingossa, alistussuhteiden pohjakerroksissa ja tarjotun kuvan käänttöpuolella – tai he ovat havainneet ongelmia ympärillään, vaikka itse sinänsä ovatkin mahtuneet normiin, eläneet niin kuin kuuluu.” (Kalli 2011).

Moni haastateltavista oli kokenut anarkismin omakseen teoreettisen pohdinnan seurauksena. Moni mainitsi havainneensa kapitalismin toimimattomaksi poliittiseksi malliksi.

”Anarkismissa on viehättänyt antinormatiivisuus, kun niin monissa muissa poliittisissa porukoissa lähdetään siitä, että ihmiset ovat tietynlaisia ja pitää miellyttää ihmisten valtaenemmistöä, mikä on tukahduttavaa” (Kalli 2011).

Haastateltavat eivät välttämättä halunneet tuoda anarkismi-identiteettiään joka tilanteessa esille. Anarkismi-käsite koettiin myös niin latautuneena, että anarkistiksi tunnustautuminen vain vaikeuttaa keskustelua ja asettaa ennakoasenteita.

”... silloin kun jätetään anarkismi sanana pois ja puhutaan niistä asioista mitä anarkismi sisältää, niin se saakin vastakaikua, silloin hyvin harava pystyy sanomaan, että on toista mieltä, ja silloin ne asiat menee eteenpäin, ja tällaista, sanotaan, näkymätöntä anarkismia on hyvin paljon” (Kalli 2011)

”Identiteetti synnyttää opposition. Jakaessaan maailman vastakkaisiin pareihin identiteetti luo vastakohtaisia ihmistyyppisiä, jotka näkevät etunsa vastakkaisina. Tämä vastakohtaisuus merkitsee, että ihmiset eivät kykene näkemään yhteisiä etujaan ihmisinä. ... Identiteetti jähmettää sen, mikä on häilyvää.” (Heckert 2009.)

Individualistisiksi olen luokitellut myös sellaiset tekstit, joissa yksilön oikeus oman elämänsä herruuteen halutaan palauttaa niin laillisin kuin laittomin keinoin.

”Meillä kaikilla on yhteinen mielihalu päättää itse kuinka elämme. Autonomista kamppailua tämän nimenomaisen asian puolesta esiintyy kaikkialla, missä ihmiset kieltäytyvät hautautumasta passiivisuuden velttouteen. Tämä on kamppailu., joka yhdistää meidät.” (Bran 2007.)

Anarkisteille on olennaista, että jokainen saa olla oma itsensä eikä erilaisuus ole toiminnan esteenä. Tästä kirjoitetaan muun muassa artikkelissa *Vastarinnasta vallankumoukseen*, 2005.

”Hyvä keino luoda vaihtoehtoisia poliittisia ja sosio-ekonomisia tiloja, joissa on sijaa eroille, olisi tietoisesti välttää sellaisten poliittisten yhteisöjen syntymistä, joissa on täsmälliset rajat ja identiteetit, (kuten puolueissa, yhdistyksissä jne.).” (Toivanen&Vehaluoto 2005)

”Jotta voimme oman indentiteettimme säilyttäen toimia ja olla yhteistyössä myös osittaisen erimielisyyden kontekstissa, me tarvitsemme ainoastaan hieman joustavuutta ja mielikuvitusta.” (Toivanen & Vehaluoto 2005)

Kirjoituksessa *Elämäntavan politiikka* Ville Mäkinen pohtii elämäntapaa ja vallitsevaa kulttuuria ihmisiä kontrolloivana asiana.

”Yhteiskunnassa esiintyy ja syntyy jatkuvasti uusia ja moninaisia elämäntilanteita ja siten moninaisia muita tapoja järjestää arki ja tarpeet... Monikulttuurisuuden hengessä hyväksytään kyllä sekä maahanmuuttajat ja punkkarit, kunhan he käyvät paljon töissä ja ostavat paljon kaupoista kuten me kaikki muutkin. Mutta jos heidän elämäntyyliinsä eroaa muuten kuin esteettisissä mieltymyksissä, tätä ”moninaisuutta” ja ”monikulttuurisuutta” ei katsota suopeasti.”(Mäkinen 2010.)

”Osittain elämäntavan politiikka on tehokkaampaa kuin rikollisuuden: jälkimmäisessä pitää täsmä-estää yksittäisiä tekoja mahdollisimman totaalisesti, kun taas ensimmäisessä tarvitsee vain työntää pieniä kapuloita ihmisten arjen rattaisiin (esimerkiksi luomalla byrokratihirviöitä adoptiota tai omien lasten kotikouluttamista pohtiville).” (Mt. 2010.)

Mäkinen kehottaa ihmisiä ryhtymään oman elämänsä herraksi, valitsemalla itse elämäntapansa, valtiosta ja kulttuurinormeista välittämättä:

”Joten jos tuntuu siltä, että sinua huijataan, että elämäsi varastetaan, niin mieti hetki: vaihtoehtoja voi sittenkin olla, helpompia ja vaikeampia, mutta kuitenkin toisenlaisia.” (Mt. 2010.)

Mäkinen antaa vinkkejä, kuinka ihmiset voisivat toteuttaa arkipäivän anarkiaa laillisin ja laittomin keinoin.

”Voit huijata ja varastaa sinäkin: rahaa valtiolta tai pankilta, ruokaa marketista, ilmaiskuljetusta VR:ltä. Voit täyttää tarpeesi sillä, minkä muut hylkäävät, kauppojen roskiksesta ja raksojen roskalavoilta, tai vaan kysymällä, onko naapurin vintillä tarpeetonta tavaraa... Voit vaihtaa jonkun kanssa kenet tunnet, sen sijaan, että ostat joltain, jota et tunne... Voit rakentaa itse näitä tukiverkostoja yhdessä muiden kanssa, auttaa muita olemaan vähemmän riippuvainen yhteiskunnasta.” (Mt. 2010.)

Kirjoituksissa korostetaan anarkismin olevan enemmän kuin poliittinen ideologia. Ihmiset, jotka toteuttavat anarkismia elämässään, tekevät sitä joka elämän alueella. Vapaus ja tasa-arvoisuus ovat asioita, jotka toteutuakseen tarvitsevat tietynlaista elämän asennetta. Jotta koko yhteiskunta muuttuisi vapaammaksi ja tasa-arvoisemmaksi, tulisi monen rakenteellisen asian muututtava.

”Anarkistisessa liikkeessä ei ole kyse protestista. Anarkistit eivät anna valtaa kenellekään, emmekä ole kiinnostuneita neuvottelemaan oman sortomme ehdoista pääsemällä mukaan IMF:n tai Amerikan vapaakauppa-alueen päätöksentekoprosesseihin. Me emme halua päästä istumaan pöydän ympärille, se ei ole syy miksi protestoimme, ja itse asiassa se on syy miksi me joskus emme protestoisi. Kun me anarkistit protestoimme, me emme hyväksy valtion antamia määräyksiä siitä kuinka protestoida, vaan me protestoimme omilla ehdoillamme. Tätä kutsutaan suoraksi toiminnaksi. Se ei ole protestoinnin muoto vaan elämäntapa.”

(Jeppesen 2005.)

Individualistiseen anarkismiin liittyy myös valtion haitallisuuteen havahtuminen. Anarkistien mukaan ihminen ei voi olla valtiossa oikeasti vapaa. Anarkistit ovat mahdollisimman suoran demokratian kannalla. He eivät kuitenkaan pidä suorana demokratiana valtion sisällä tapahtuvaa kansanäänestyspohjaista demokratiaa. (Rautiainen 2011, 34.)

Se, että suorasta demokratiasta (ymmärtämättä sanan merkitystä) puhuvat Suomessa nykyään lähinnä kansallismieliset ja rasistit, on hyvä muistutus parlamentaristisen vasemmiston surkeasta epäonnistumisesta, ulkoparlamentaarisen vasemmiston heikkoudesta ja siitä, ettei suora demokratia yksinään ole mikään ratkaisu – tarvitaan myös solidaarisuutta, joka hylkää luokkaerot ja kansallisuusrajat. (Rautiainen 2011).

”Muutosliikkeiden ihmisten tulisi muistaa, kun he alkavat harkita sellaisia kompromisseja kuin äänestäminen tai ideoilleen suotuisien ehdokkaiden promotoiminen ja hännystely. Tärkeää on myös muistaa kuinka sisään rakentuneesti kompromissit ja tuuliviirimäinen mielipiteiden muuttuminen ovat kuuluneet valtiolliseen politiikkaan.” (Mäkilä 2011).

4.3. Kollektivismi

Kollektivististen kirjoitusten luokka oli analyysin perusteella toiseksi suurin. Tämän luokan artikkelit käsittelevät osittain samoja aiheita kuin individualistiset kirjoitukset, mutta näkökulma on yhteisöllisyydessä ja siinä, kuinka yhteisön kautta anarkismin ideologiaa voisi toteuttaa. Kollektivistisen näkemyksen mukaan yhteiskunta voitaisiin järjestää uudelleen, mutta sen tulisi tapahtua työväenluokan vallankumouksen kautta. Työväenluokka ottaisi vallankumouksessa talouden hallintaansa, tuhoaisi valtakoneiston ja järjestäisi tuotannon ja yhteisomistuksen työläisten yhteenliittymien avulla (Walter 1969, 23.) Kollektivismi käsittää kuitenkin laajemmassa yhteydessä yhteisöllisyyden ja ihmisen tarpeen kuulua yhteisöön, mutta ilman valtiota. (Heywood 1989, 204). Aihealueita ovat ekoanarkismi, vastarinta eli väkivallan merkitys, vapauden ja yhteisöllisyyden yhdistäminen. Kollektivistisissä analyysiluokassa on myös sellaisia kirjoituksia, joissa otetaan kantaa kansalliseen politiikkaan.

Tässä tutkielmassa kollektivismiksi luokitellaan kirjoitukset, jotka käsittelevät yhteisöllisyyttä, yhteisöllisyyslähtöisyyttä ja yhteisön korostamista yksilön kustannuksella. Kollektivismia on olemassa ihmisten arkielämässä esimerkiksi taloyhtiöissä. Anarkistit haluavat kannustaa ihmisiä toimimaan aktiivisina yhdessä ilman valtion puuttumista toimintaan.

”Kaupunginosayhdistykset tunnetaan kovina alueidensa etujen puolustajina, jotka

pistävät kaupunkien kaavoittajat lujille vastustaessaan uusia tiehankkeita ja kauppakeskuksia. Asukastoiminta perustuu suoraan demokratiaan ja suoraan toimintaan” (Närhi 2011).

Kollektivistisille kirjoituksille tyypillistä on toiminnan avoimuuden korostaminen. Anarkistit korostavat, ettei kollektiivisen toiminnan tulisi olla sellaista, joka sulkee ihmisiä sen ulkopuolelle.

”Esimerkiksi monet sosiaalikeskukset, joiden haluttaisiin olla koko lähinaapurustolle avoimia tiloja, viehättävät lopulta vain sellaisia, jotka tuntevat sopivansa kyseisen tilan esteettiseen imagoon. ... Hyvä keino luoda vaihtoehtoisia poliittisia ja sosio-ekonomisia tiloja, olisi tietoisesti välttää sellaisten poliittisten yhteisöjen syntymistä, joissa on täsmälliset rajat ja identiteetit päätöksenteon ja toiminnan kehyksenä ja ’jäsenenä olemiseen’ tai ’johonkin kuulumiseen’”(Toivanen & Vehaluoto 2005.)

”Avoin anarkistinen asukastoiminta mahdollistaisi verkostoitumisen anarkististen paikallisryhmien välillä. ... yhteistoiminnan opettelu rakentaisi perustaa kansannousun jälkeiselle hierarkiattomalle, suoraan demokratiaan perustuvalla yhteiskunnalle.” (Närhi 2011.)

Kollektivismi ja individualismi ovat anarkismin kaksi eniten erottelevaa suuntausta. Silti näitä kahta näkökulmaa ovat anarkismin kannalta yhtä tärkeitä. Jotkut kirjoituksista käsittelevät kollektivismia, mutta individualismi oli läsnä kuten Elina Niinivaaran kirjoituksessa *Boal saa Aristoteleen jähmettämät liikkeelle*.

”Argentiinalaiset liittyvät tämän kehityksen uusliberalismin rantautumiseen maahan ja sen aiheuttamaan individualismin ja oman edun tavoittelemisen voimistumiseen. Menneisyyden yhteisöllisyyteen ja keskinäiseen huolehtimiseen tunnetaan syvää kaipuuta, mutta ihmisten välillä epäluulon muuri estää siteitä syntymästä... Yhteisöteatterin keskeisimpiä tavoitteita on rikkoa tämä kehitys ja kehrätä ihmisten väliset verkostot uudelleen kokoon. Tätä tehdään yhtäältä ryhmän sisällä. Ryhmän jäsenet sitoutuvat harjoittelemaan, esiintymään ja tekemään yhteistyötä teatterin eteen. Näin he joutuvat irrottautumaan yksinäisyydestään ja oppimaan työskentelemään kollektiivisesti.” (Niinivaara 2009)

Myös Jo Freemanin kirjoitus *Hallinnottomuuden tyrannia* käsittelee vapautta yhteisössä ja yhteisöjen dynamiikkaa.

Jokainen ryhmä, oli se luonteeltaan, tarkoitukseltaan ja kestoaltaan minkälainen tahansa, on väistämättä rakenteeltaan jonkinlainen. Rakenne voi olla joustava, se voi vaihdella ajan myötä ja sen puitteissa voidaan tehdä, valtaa ja resursseja jakaa joko tasaisesti tai epätasaisesti. Mutta rakenne muodostuu riippumatta osallistujien kyvyistä, ominaisuuksista ja tarkoituksista. Nimenomaan se tosiasia, että me olemme yksilöitä omine lahjoinemme, mieltymyksinemme ja taustoinemme, tekee siitä niin väistämätöntä. Ainoastaan kieltäytymällä olemalla millään tavoin suhteessa tai vuorovaikutuksessa toistemme kanssa voisimme lähestyä ’rakenteettomuutta’, mutta sellainen ei taas kuulu ihmisryhmän luonteeseen.” (Freemann 2007)

Ekoanarkistiset kirjoitukset muodostavat suuren osan kollektivistisistä teksteistä. Väärinajattelijalehdessä nämä kirjoitukset muodostavat laajan kokonaisuuden aina anarkoprimitivistisistä teksteistä sellaiseen pohdintaan, jossa yritetään visioida nykyisen yhteiskunnan romahduksen jälkeistä yhteisöä. Näissä kirjoituksissa ihminen nähdään osana luontoa ikään kuin yhtenä eläimenä. Antropologinen ote on vahvasti esillä näissä kirjoituksissa. Yhteisön tulisi olla luonnollinen, ja tällainen yhteisö on valtaa hajauttava yhteisö.

”Ringissä tavoitellaan tahtoa, jossa kukaan ei tunne häviävänsä, koska kaikkien näkemys tulee kuulluksi ja huomioiduksi. Rinki on järkevä ja viisas tapa toimia, koska se huomioi kaikkien näkökulmat eikä vain sen, joka sattuu olemaan johtavassa asemassa. Kirjasessaan Circle Way Manitonquat julistaa vastuuntuntoisen johtamisen kehittämistä sen sijaan, että oltaisiin kokonaan ilman johtajia, kuten monet anarkistihenkiset kansalaisaktivistit haluaisivat!” (Rantala 2005)

Ekoanarkistisissa kirjoituksissa on tietynlainen dystooppinen näkemys tulevaisuudesta ja maailmantilasta ympäristöongelmien keskellä. Teollisen aikakauden jälkeen voi maailmanjärjestyksenä olla vuorossa uusi feodalismi, joka saattaa olla järjestyksenä vielä huonompi.

”Kuvittele mielessäsi skenaario: resurssien hupeneminen seisauttaa tuotannon, jakelun ja kommunikaation teollisen infrastruktuurin, ihmiset jäävät oman onnensa nojaan. Rosvojen kiertävät maaseutua. Säilyttääkseen kontrollin keskushallinnot koventavat otteitaan ja tulevat armottomiksi metodeissaan. Merentakaisen resurssisotien uuvuttamina ja kykenemättöminä säilyttämään hallinnan ja kontrollin nuo samat hallitukset muuttuvat lopulta tehottomiksi ja hajoavat. Jos tämä skenaario yhtään muistuttaa sitä, mikä meitä oikeasti odottaa, meillä, jotka rakastamme vapautta ja yhteistyötä, on kädet täynnä yrittäessämme pitää liekkiä elossa.” (Heinberg 2007)

Kirjoituksissa nostetaan monenlaisia ympäristöä koskevia ongelmia esiin ja yhdistetään ne kapitalistisen talouden lieveilmiöiksi. Ympäristöongelmat nähdään yksittäisinä ongelminaan, mutta kuitenkin osana länsimaisen yhteiskunnan ja kapitalismin vääjäämätöntä loppua.

”...mikäli haluamme pysäyttää ilmaston kuumenemisen, meidän täytyy alkaa kyseenalaistaa riippuvuutemme teollisesta tuotannosta ja infrastruktuurista. Meidän täytyy lisätä tuulivoima, aurinkokennot, ja muut vaihtoehtoiset teolliset ratkaisut valheellisten ratkaisujen listalle biopolttoaineiden, ydinvoiman ja puhtaan hiilivoiman seuraan.” (Virtanen 2010.)

”Meidän täytyy ryhtyä mahdollisimman pian ainoaan tekoon, joka voi pysäyttää elämää ylläpitävien järjestelmien tuhoamisen: teollisen tuotannon ja kulutuksen vähentämisen absoluuttiseen minimiinsä.” (Mt. 9)

Anarkistista yhteisöllisyyttä ja orgaanisen hierarkian tajua ei voida erottaa

toisistaan. Molemmat kuuluvat elimellisesti kestävän elämäntavan kokonaisuuteen ... Hierarkia ei tällöin merkitse yhden yksilön tai instituution valtaa, johon muiden täytyy alistua, vaan orgaanista järjestystä itsessään: kuulumista elimellisenä osana laajempiin kokonaisuuksiin, paikalliseen ekosysteemiin ja edelleen koko elonkehän organismeihin, niin kuin solut ja niistä muodostuvat elimet kuuluvat ihmisorganismien kokonaisuuteen.” (Satama 2010.)

Artikkelissa *Primitivismin perusteita* anarkoprimitivismiin kerrotaan olevan

”...yleisnimitys sellaisista yksilöistä, joiden tavoitteena on ”kaikkien valtasuhteiden lakkauttaminen (...) ja sellaisen yhteisöllisyyden luominen, jossa mitään tällaisia suhteita ei esiinny” (Moore 2005).

”Anarkoprimitivisteille organisaatiot ovat pelkkää gangsteritouhua, jengejä jonkun tietyn ideologian valtaan saattamiseksi. Poliitiikka, ’hallinnon tiede ja taide’, ei ole osa primitivististä projektia. Sitä on ainoastaan halun, nautinnon, yhteisyyden ja radikaalin vapauden politiikka. (Moore 2005.)”

”Tavoitteena on kehittää muinaisen ja nykyaikaisen anarkian synteesi, joka yhdistää primitiivisten elämäntapojen ekologiakeskeiset, valtiottomat ja hierarkiattomat aspektit kehittyneimpiin anarkistisiin valtasuhteiden analyysin muotoihin.”(Moore 2005.)

”Vasta sivilisaatiossa valtasuhteet tulevat läpitunkeviksi ja lukkiutuvat käytännöllisesti katsoen kaikkiin ihmiselämän aspekteihin ja ihmisten suhteisiin elonkehän kanssa.... Anarkoprimitivismiin näkökulmasta kaikki muut radikalismien muodot näyttävät reformistisina, pitivät nämä itseään sellaisina tai eivät.”(Moore 2005.)

4.4. Kirjallinen Anarkismi

Kirjallinen anarkismi on anarkismin muoto, jonka Kropotkin luokitteli yhdeksi anarkismin koulukunnaksi vuonna 1905 (Kinna, 2005,15.) Kirjallista anarkismia sisältäviä kirjoituksia löytyi vain yksi kappale. Jukka Laitinen esittelee suomalaista anarkismia laajemmassa näkökulmassa artikkelissa *Anarkian tuulia Suomessa (2010)*. Kirjoituksessa esitellään suomalaisia anarkisteja, mutta tuodaan esiin myös kulttuurivaikuttajia, joiden toiminta on ollut anarkistista ilman sen kummempaa anarkistiksi julistautumista.

”Arkipäivän anarkia ei riitä sorron ja ylivallan rakenteiden haastamiseen ja kumoamiseen...lisäksi tarvitaan tietoisien anarkistista asennetta. Kaikki poikkeamat hierarkkisesta järjestäytymiskulttuurista ovatkin anarkismin kannalta mielenkiintoisia.”(Laitinen 2010.)

Tässä kirjoituksessa mainitaan LeoTolstoin vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan (Laitinen 2010). Tältä osin tämä artikkeli olisi sopinut myös kristillisen anarkismin luokkaan. Artikkelin käsittelee

kuitenkin niin suurelta osin myös muita Suomessa vaikuttaneita anarkisteja ja keskittyy kuitenkin suomalaisiin anarkisteihin, joten siksi se on luokiteltu kirjalliseen anarkismiin.

Laitinen nostaa esille kirjailijoita, näyttelijöitä ja muita näkyviä suomalaisia, joilla anarkismia esiintyi teoissa ja jopa puheissa. Yhdeksi anarkismin sympatisoijaksi Laitinen nostaa Minna Canthin.

”Canth piti itseään sosialistina. Ensiesityksen jälkeen kielletyn Kovan onnen lapsia (1888)-näytelmän aikoihin Canthin kerrotaan nimittäneen itseään myös anarkistiksi, joka ”nostatti köyhät ja alhaiset rikkaita ja ylhäisiä vastaan”. Yhdessä kirjeessään Canth pohtii, etteikö vielä ”istuisi linnassa niin kuin Louise Michel”, viitaten Pariisin kommuunin kuuluisaan anarkistiin.” (Laitinen 2010)

Laitinen mainitsee myös kirjailija Joel Lehtosen ja tämän yhteyden anarkismiin.

”Lehtosen koulukaveri ja nuoruuden ystävä Rudolf Holsti on kertonut heidän 1899 perustamastaan passiivista vastarintaa kannattaneesta salaseurasta, joka pohjautui Kropotkinin ajatuksiin.” (Laitinen, 2010)

Anarkistisia taiteilijoita ovat olleet myös Alvar Aalto ja Tove Jansson (Laitinen, 2010). Taiteilijoiden anarkismi näkyi epäluulona vallanpitäjiä kohtaan ja muun muassa sovinnastapojen rikkomisena. Aalto suunnitteli rakennuksia ennen kaikkea ihmistä varten, luonnonläheisiä ja ihmisen persoonallisuuden kehitystä edistäviä ympäristöjä. Jansson taas tuli tunnetuksi muumeistaan, jotka eivät lähemmin tarkasteltuna ole kovinkaan sovinnaisia, päinvastoin muumien perhesuhteet ovat kaikkea muuta kuin perinteisiä.

”Aallon anarkismissa ytimenä ’on se yhteisyys, se perustava ja kaiken kattava riippuvaisuus, josta myös yksilöt saavat ominaislaatunsa’...Sodan jälkeisessä Suomessa Aalto kritisoi ihmisten asuttamista pienille eristyneille tiloille maaseudulla. Hän olisi suosinut klassista anarkistista ratkaisua: elinvoimaisia kyläyhteisöjä.” (Laitinen, 2010)

”Anarkismiyhteyden kannalta on merkittävää, että ainakin alkuperäiset muumisarjakuvat sisältävät myös suoria ja myönteisiä viittauksia anarkismiin. Tekijöiden voi näin päätellä olleen aidosti kiinnostuneita anarkistisista ideoista ja jollain tapaa tutustunut niihin.” (Laitinen, 2010)

4.5. Muut

Kategoriaan ”Muut” on luokiteltu ne kirjoitukset, jotka eivät selkeästi sopineet mihinkään luokittelun muista kategorioista. Näitä kirjoituksia oli 9 kappaletta, joten ne muodostavat suhteessa melko suuren luokan. Tässä luokassa oli esimerkiksi kirjoituksia, joissa anarkiaa esiintyi muissa kuin anarkismin aatteeseen liittyvissä ilmiöissä. Tähän luokkaan luokiteltiin myös ekologisia kirjoituksia, joissa ei ollut mitään anarkistista aatetta, vaan lähinnä kertoivat asiantiloista tai ympäristön tulevaisuudesta.

”Loppulama tarkoittaa, että nyt meneillään ei ole tavanomainen kapitalismin notkahdus, jota silloin tällöin tarvitaan markkinoita uudelleenjärjestelemään. Nyt on alkanut pitkä ja ankara lama, jonka seurauksena tuntemamme toisen maailmansodan jälkeinen kapitalismi ja kulutusyhteiskunta muuttuvat joksikin muuksi” (Vaden 2011.)

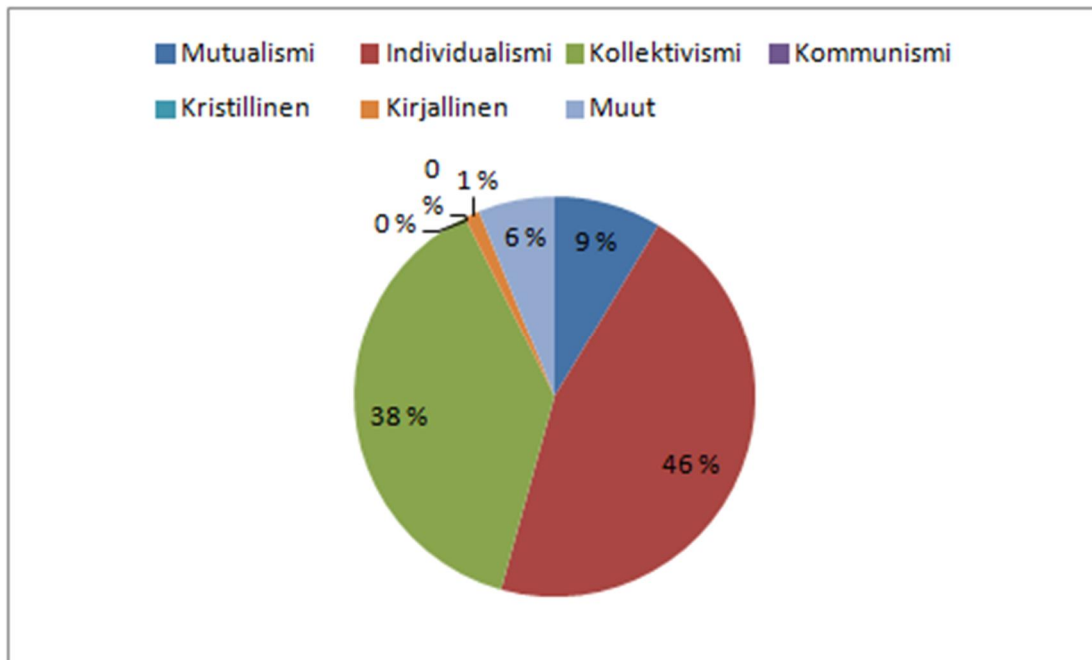
Kirjoituksia yhdistää ajatus vaihtoehtoista. Ihmiset ovat tottuneet elämään yhteiskunnassa, johon ovat sattuneet syntymään, vaikka yhteiskunta on vain instituutio ja sellaisenaan se ei ole välttämätön. Kirjoitukset esittelevät mahdollisuuksia tunnistaa yhteiskunnan rakenteellisia ja normatiivisia hallitsemiskeinoja. Tarna Kanniston näkemyksen mukaan ydinvoima on keino pitää elämäntavat samankaltaisina, valtion alaisina. Kirjoituksessaan *Ydinvoima ja Valtio* (2010) Kannisto selvittää, kuinka valtio ja ydinvoima hyötyvät toinen toisistaan.

”Ydinvoima lisää tarvetta ja mahdollisuuksia keskittää valtaa. Ydinvoima keskittää energiantuotannon yhdelle voimalapaikkakunnalle ja tekee hajautetun energiantuotannon kannattamattomaksi... Ydinvoiman olemassaolo kaventaa elämisen tilaa ja mahdollisuuksia moninaisesti elämäntapoihin, sillä ydinvoima ylläpitää (väki)vallan ja asiantuntijuuden keskittämisen tarvetta hamaan tulevaisuuteen.” (Koivisto, 2010)

”Ydinvoiman vastustaminen on juuri nyt tärkeää, sillä jokainen uusi ydinreaktori, uraanikaivos ja ydinhauta vähentävät vaikutusmahdollisuuksiamme ja siirtää paremman tulevaisuuden kauemmas ulottuviltamme.” (Koivisto, 2010)

4.6. Yhteenveto

Suurimman kokonaisuuden Väärinajattelijan artikkeleista muodostaa kirjoitukset, jotka käsittelevät tai ilmentävät individualismia. Niitä on 46 prosenttia kaikista kirjoituksista. Individualistiset kirjoitukset sisältävät monia eri teemoja, kuten anarkismin yksilöllinen kokeminen ja toteuttaminen, anarkofeministiset kirjoitukset ja anarkistinen näkökulma sukupuoleen. Ekoanarkistiset kirjoitukset ovat myös osaltaan luokiteltu tähän kategoriaan silloin, kun niiden näkökulma on ollut selkeästi yksilöllinen. Individualistisia kirjoituksia on joka numerossa useampia.

Kuvio 1. Väärinajatteli-lehden koko sisältö prosentteina.

Toiseksi suurimman luokan muodostavat kollektivistiset kirjoitukset. Kollektivistisiä kirjoituksia on kaikista kirjoituksista 38 prosenttia. Kollektivistisissä kirjoituksissa on ekoanarkistisia kirjoituksia ja ne muodostavatkin suurimman osan kollektivistisistä artikkeleista. Näissä kirjoituksissa pääpaino on yhteisössä ja niissä esitellään esimerkiksi erilaisten ekoyhteisöjen elämäntapaa. Kollektivistisiä kirjoituksia on ilmestynyt joka numerossa, mutta niiden määrä on hieman lisääntynyt numeroissa 4, 5, ja 6.

Kolmanneksi suurin luokka muodostuu kirjoituksista, jotka eivät sisältönsä puolesta tulleet luokitelluiksi muihin luokkiin. Tässä luokassa on 9 prosenttia kaikista kirjoituksista. Tässä luokassa on esimerkiksi Tere Vadenin artikkeli *Loppulama* (2012), joka käsittelee öljyn hupenemista ja siitä seuraavia globaaleja ongelmia. Artikkelin ei kuitenkaan tarjoa tilanteeseen vaihtoehtoja, vaan

lähinnä spekuloi öljyn loppumisen vaikutuksia maailmantilaan. Tästä syystä artikkeli on sijoitettu luokkaan “Muut”

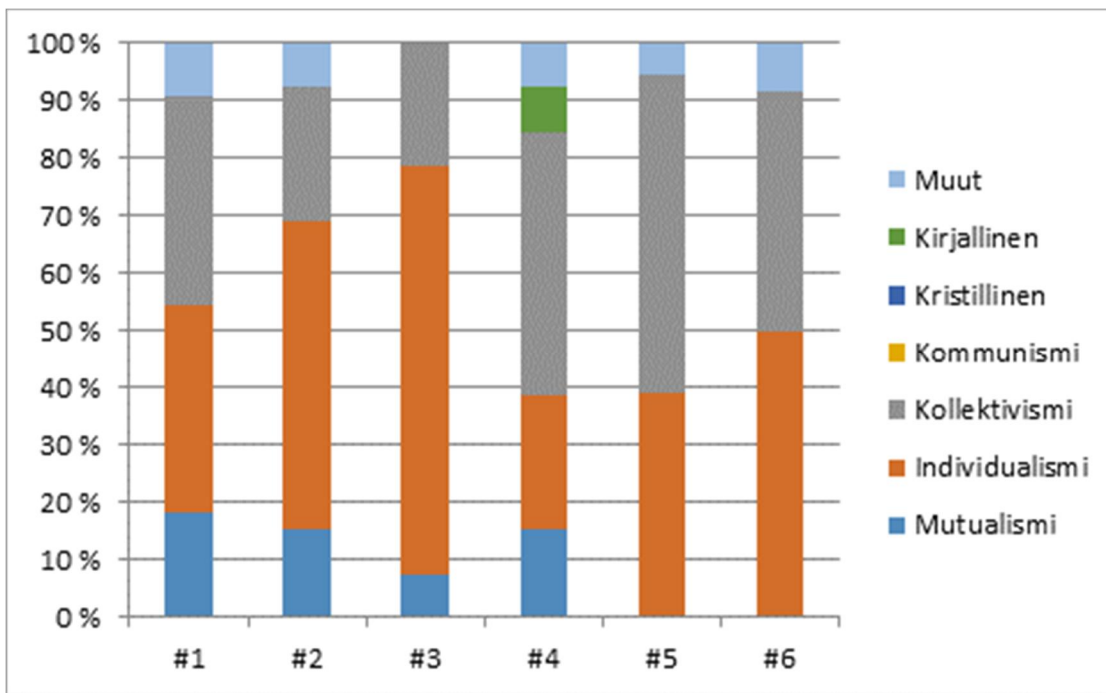
Mutualismia käsitteleviä kirjoituksia löytyy Väärinajattelijasta 8 prosenttia. Mutualistiset artikkelit esittelivät mutualismia ja erilaisia vaihtotalouden muotoja. Tämän koulukunnan kirjoituksia löytyy neljästä ensimmäisestä numerosta muutama joka lehdestä, mutta kahdessa viimeisessä lehdessä ei mutualistisia kirjoituksia ole. Väärinajattelijasta löytyy artikkeli nimeltä *Osuuskunta-anarkismi eli mutualismi* (Iisakka 2005), jossa kerrotaan mutualismin taustoista ja peruseriaatteista. Mutualismi on kollektivismia, joka on viety astetta pidemmälle käytännön tasolla. Osuuskuntatoimintaa pidetään mutualistisena toimintana.

Väärinajattelijan kirjoituksista ei löytynyt yhtään kirjoitusta, joka olisi sopinut luokkiin kommunistinen anarkismi tai kristillinen anarkismi. Nämä luokat jäivät siis tyhjiksi. Sen sijaan yksi kirjoitus sopi kirjallisen anarkismin luokkaan. Artikkelin *Anarkian tuulia Suomen historiassa* käsittelee suomalaisia anarkistiajattelijaita. Kirjallinen anarkismi käsittää sellaista anarkismia ja sellaisia anarkisteja, jotka eivät ole välttämättä julistaudu anarkisteiksi, mutta heidän toimintansa ja kirjoituksensa ovat anarkistisia, joko toiminnallisesti tai vain ajatuksen tasolla. Kirjallinen anarkismi yhdellä artikkelilla muodostaa yhden prosentin kaikista teksteistä.

	Mutualismi	Individualismi	Kollektivismi	Kommunismi	Kristillinen	Kirjallinen	Muut
#1	2	4	4	0	0	0	1
#2	2	7	3	0	0	0	1
#3	1	10	3	0	0	0	0
#4	2	3	6	0	0	1	1
#5	0	7	10	0	0	0	1
#6	0	6	5	0	0	0	1
Yht	7	37	31	0	0	1	5

TAULUKKO 1. Väärinajattelijan artikkelit jaoteltuina anarkismin koulukuntiin numerokohtaisesti

Kun katsotaan taulukkoa yksi, voi Väärinajattelijan anarkismia tarkastella kahdesta erilaisesta näkökulmasta. Toisaalta aineisto jakautuu melko epätasaisesti seitsemään luokkaan. Aineistoa on myös melko vähän ottaen luokkien lukumäärän huomioon. Isommalla aineistolla olisi ollut todennäköisempää saada havaintoja kaikkiin luokkiin. Luokittelu onnistuu kyllä antamaan selkeää kuvaa Väärinajattelijan anarkismista, mutta tällaisena aineisto on kieltämättä haastava tarkasteltavaksi tilastoituna. Tilasto on tehty tukemaan tutkimusta. Taulukosta näkee selkeästi, miten aineisto on jakautunut ja miten eri numeroissa painottuu eri koulukuntiin kuuluvat artikkelit.

KUVIO 2. Väärinajattelijan sisältö numeroittain

Kuviossa 2 kuvataan Väärinajattelijan sisältöä numeroittain. Anarkismin koulukuntiin pohjautuvan luokittelun perusteella kaikki Väärinajattelijan numerot ovat suhteellisen samankaltaisia sisällöllisesti. Tällä tarkoitan sitä, että kaikissa numeroissa on useampaa anarkismin koulukunnista edustettuna. Esimerkiksi mitään erityisiä teemanumeroita ei lehdessä näytä olevan. Tämä ei silti tarkoita, että aineisto olisi jakautunut täysin tasaisesti kaikkiin luokkiin. Kaksi seitsemästä luokasta jäi kokonaan vaille kirjoituksia.

Väärinajattelijan sisällön rakenne on vaihdellut vuosien mittaan. Kuvio 2 näyttää, että lehden ensimmäisissä numeroissa sisältö painottuu individualismiin. Lehdessä numero kolme individualistisia julkaisuja on kaikkein eniten. Seuraavassa numerossa neljä taas individualistisia artikkeleita on huomattavasti vä-

hemmän, vähiten kaikista numeroista. Kollektivistisia kirjoituksia on prosentuaalisesti enemmän kolmessa viimeisimmässä numerossa. Lehden numerot eivät erotu toisistaan pituudeltaan. Lehden sivumäärä on keskimäärin 70 sivua. Artikkelien määrät vaihtelevat numeroittain. Nämä seikat eivät olleet aineiston luokittelun kannalta oleellisia. Väärinajattelij-lehdessä on kirjoituksia myös anarkistisista toimintatavoista.

Anarkismissa on keskeisessä osassa sen toimintatavat ja niiden monimuotoisuus. Seuraavaksi tarkastelen Väärinajattelij-lehdessä julkaistuja anarkistien suosimiin toimintatapoihin keskittyviä kirjoituksia. Sandra Jeppesen toteaa kirjoituksessaan *Anarkian lähtökohtia* (2005), että anarkismi ei ole väkivaltaa tai väkivallattomuutta. Tällä hän tarkoittaa sitä, että anarkistit haluavat löytää mahdollisimman monenlaisia vaikuttamiskeinoja. Anarkistit käyttävät periaatteenaan protesteissaan taktiikoiden moninaisuutta. Tällä periaatteella kaikki on mahdollista. (Jeppesen 2005.)

Väärinajattelij-lehdessä on kirjoituksia, joissa perinteisistä vaikuttamiskeinoista poikkeavista keinoista kirjoitetaan samalla vakavuudella, kuin kaikista muistakin vaikuttamiskeinoista. Sabotaasi on yksi anarkistien ja muiden kansalaisaktivistien suosima vaikuttamiskeino. Artikkelissa *Tulta keskiyöllä, tuhoa aamunkoitteessa* (2007) Kasimere Bran valottaa sabotaasin merkitystä poliittisena toimintamuotona. Sabotaasi on fyysisten rakennelmien tahallista tuhoamista ja vahingoittamista. Usein sabotaasia käytetään osana suuremman päämäärän saavuttamiseksi. Sabotaasi suorana toimintana voidaan toteuttaa yksin tai ryhmässä ja on siksi anarkisteille potentiaalinen keino poliittiseen häirintään. Sabotaasiin ei siis tarvita muodollista organisaatiota. Tällä tavoin sabotaasia on Branin mukaan hankala rajoittaa. (Bran 2007).

Väärinajattelijassa julkaistut kirjoitukset anarkistisista toimintatavoista sisältävät joko väkivaltaisen vallankumouksen ja häirinnän olemassa olon tai ainakin väkivaltaisen vastarinnan hiljaisen hyväksymisen. Silti kirjoitukset ovat maltillisia eikä suoranaista yllytystä tai provosointia väkivaltaan ole. Kirjoituksissa pohditaan, kuinka länsimainen yhteiskunta saataisiin näkemään valtiovaltaan perustuvan yhteiskunnan mukanaan tuomat ja oletetusti aiheuttamat lieveilmiöt. Vallankumouksen aikaansaamiseksi pohditaan kuitenkin väkivallan sijaan tiedon ja kommunikaatiotaitojen lisäämistä. Anarkistit haluavat lisätä ihmisten tietoisuutta autonomisten tilojen ja toiminnan osalta. (Toivanen & Vehaluoto 2005).

Väkivalta on kuitenkin vain osa anarkismin kirjoa. Kaikki eivät sitä hyväksy ollenkaan, mutta osa anarkisteista pitää sitä oikeutettuna tietyissä tilanteissa. Lera Notni toteaa kirjoituksessaan *Anarkismista ja väkivallasta* (2011), että anarkismissa on aina mahdollisuus koston. Kosta Notni pitää kaiken oikeudenmukaisuuden pohjana. Valtiossa ongelmallista on se, että valtio väkivallan monopolina ottaa haltuunsa kaikki moraalikysymykset. Anarkismissa ihminen on itse oma oikeusjärjestelmänsä. Notnin mu-

kaan anarkismi vastustaa vain auktoriteettia, ei valtaa tai väkivaltaa. ”Anarkismi ei siis pyri eroon oikeudesta käyttää väkivaltaa, vaan pyrkii jakamaan tämänkin oikeuden tasapuolisesti kaikille.” (Notni 2011). Notnin teksti edusti väkivaltamyönteisintä laitaa Väärinajattelijan kirjoituksissa. Toimintatapoihin keskittyviä kirjoituksia oli 13 kappaletta.. Lasken toimintatavoiksi kuulumaan myös elämäntapaky-symykset sekä esimerkiksi anarkistisen asukastoiminnan. Tämä osoittaa, että anarkismi on monipuolinen toimintatavoiltaan ja antaa ilmaisijalleen vapautta toteuttaa anarkismia itselleen parhaaksi sopivalla tavalla.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1. Keskeiset tulokset

Anarkismia analysoitaessa on hyvä ajatella anarkismia erillisinä erilaisina järjestyksinä. Eniten anarkismia jakava asia on tulkinta anarkismin yhteisöllisyydestä ja yksilöllisyydestä. Anarkismi on myös alati muuttuva ideologia. Se ikään kuin muovautuu vallitsevaan tilanteeseen. Anarkismille tärkeää on alistussuhteiden ilmiantaminen ja hävittäminen. Alistus näyttäytyy erilaisena eri aikoina eri paikoissa. Myös anarkismi ottaa erilaisia muotoja ja toimintatapoja, tarpeen mukaan. Se mukautuu myös muihin ideologioihin, jotka linkittyvät esimerkiksi radikaaleihin sosiaalisiin liikkeisiin. Näin syntyy monenlaista anarkismia, ikään kuin tarpeen mukaan räätälöityä poliittisten alissuhteiden vastustusta. (Franks 2013, 400).

Tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon se, että Väärinajatteliija-lehti koostuu monista anarkismin muodoista, jotka ovat luokiteltavissa Kropotkinin luokittelun mukaan. Esimerkiksi individualistiset kirjoitukset koostuivat monesta eri anarkismin muodosta. Tämä luokka pitää sisällään anarkofeministisiä kirjoituksia, suoraa toimintaa käsitteleviä tekstejä, politiikan toteuttamista omassa elämässä. Kollektiivisia kirjoituksia olivat esimerkiksi ekoanarkistiset ja anarkoprimitivistiset kirjoitukset, mutta myös kirjoitukset, joissa korostettiin yhteisöllisyyttä ja ihmisen hyvinvointia pohjana valtiottomalle yhteiskunnalle.

Tutkimuskysymykseni koskee anarkistiseksi itseään kutsuvaa suomalaista aikakauslehteä Väärinajattelijaa. Halusin selvittää minkälaista anarkismia Väärinajatteliija-lehti sisältää. Aineistonani ovat siis Väärinajatteliija-lehden artikkelit, pois lukien sarjakuvat ja runot. Väärinajatteliija oli sopivan kokoinen otos tutkimukseen, joka yhdistää sekä laadullista että määrällistä tutkimusta. Tutkimusmenetelmänä käytin sisällönanalyysia, joka sekin sopii hyvin sekä laadulliseen että määrälliseen tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.) Tässä tutkielmassa on käytetty teorialähtöistä sisällönanalyysia, jossa tukeudutaan tiettyyn teoriaan. Sisällönanalyysin teoriana on Kropotkinin anarkismin koulukunta-ajattelu. Luokittelin aineiston seitsemään luokkaan käyttäen luokittelukriteerinä Pjotr Kropotkinin koulukuntia. Kropotkin jaotteli vuonna 1905 anarkismin kuuteen koulukuntaan, mutualismiin, individualismiin, kollektivismiin, kommunismiin, kirjalliseen ja kristilliseen anarkismiin (Kinna 2005, 15.) Aineistoon tutustuttuani huomasin, että jotkut artikkelit eivät sisältönsä puolesta sopineet mihinkään näistä koulukunnista. Siksi luokitteluun on lisätty kategoria ”Muut”.

Väärinajattelijalehteä on ilmestynyt kuusi numeroa vuosina 2005 - 2012. Aineistosta nousi kaksi luokkaa suuremmaksi kuin muut. Individualismi ja kollektivismi olivat joka numerossa suurimmat luokat ja näissä luokissa oli huomattavasti enemmän artikkeleja kuin muissa Kropotkinin luokittelun perusteella tehdyissä luokissa. Kaksi koulukunnista jäi täysin vaille kirjoituksia. Kristillistä ja kommunistista anarkismia ei Väärinajattelijalehdessä ole. Myös kirjallinen anarkismi jää varsin vähäiseksi, tällaisia artikkeleja aineistossa oli vain yksi.

Tuloksien perusteella Väärinajattelijan anarkismi näyttäytyy siis melko suppeana. Näin saattaa olla Kropotkinin luokittelun perusteella. On kuitenkin muistettava, että sekä individualismi että kollektivismi ovat sellaisenaan hyvin laajoja kokonaisuuksia. Nämä luokat käsittävät monta eri aihealuetta sosiaalisen elämän alueelta. Individualistisia tekstejä ovat esimerkiksi henkilökohtaisen anarkismin kuvailu, mutta myös ilmiöiden, kuten anarkofeminismin kuvailu. Kollektivistisissä teksteissä käsitellään muun muassa ekoanarkistisia ja sivilisaatiokriittisiä ajatuksia. Samoin tähän kategoriaan kuuluu esimerkiksi kuvaukset uudenlaisesta yhteisöllisyydestä kaupunginosissa.

Vuosien mittaan Väärinajattelijan sisältö on pysynyt suhteellisen samanlaisena. Eri koulukuntien suuruudet kuitenkin vaihtelevat numerosta toiseen. Kolmessa ensimmäisessä numerossa on eniten individualistisia tekstejä ja kolmessa viimeisessä suurin luokka on kollektivismi. Mutualistisia artikkeleja on neljässä ensimmäisessä lehdessä, mutta ei enää kahdessa seuraavassa. Ainoa kirjallisen anarkismin artikkeli on lehdessä numero neljä. Kategoriaan ”Muut” on luokiteltu suhteessa iso osa lehden artikkeleista jos sitä verrataan pieneksi jääneisiin koulukuntiin. Tämä saattaa johtua siitä, että Kropotkinin luokittelu on jo vanha. Kyse voi olla myös siitä, että vaikka lehti on julistautunut anarkistiseksi, ei tunnu mitenkään oudolta, että se julkaisisi silti muitakin kuin puhtaasti anarkismiin liittyviä artikkeleja.

Luokittelu oli siis vanha, mutta selkeä ja soveltui tällaisen aineiston, joka koostui monenlaisista artikkeleista, luokitteluun. Erilaisilla artikkeleilla tarkoitan suomenkielisiä omalla nimellä julkaistuja artikkeleita, käännösartikkeleita, nimimerkillä julkaistuja kotimaisia ja käännösartikkeleita ja erilaisia novelleja. Luokittelu oli tarpeeksi selkeä, jotta se voitiin tehdä koko aineiston osalta. Yllättävää kuitenkin oli, että kaksi luokkaa jäi kokonaan ilman luokitteluja. Kropotkinin luokittelu oli selkein anarkismin luokitus, minkä löysin ja sain aineiston lajiteltua sen mukaan.

Vaikka Suomesta löytyy vireää anarkistista toimintaa, anarkismia on täällä tutkittu melko vähän. Ulkomailla sen sijaan löytyy eri yliopistoista erillisiä anarkismiin suuntautuneita tutkimuslaitoksia esimerkiksi Loughborough'ssa Iso-Britanniassa. (ARG 2015). Suomessa anarkistit itse kuitenkin

julkaisevat omaa ja käänöskirjallisuutta ja tuntuu siltä, että tämä trendi kasvaa. Helsingissä toimii jo anarkistinen kirjakauppakin. (Pettersson 2014.)

Suomalainen anarkismi on olemassa oleva asia. Se ei löydy pelkästään historiasta, vaan sitä tehdään kaiken aikaa keskusteluissa, kokouksissa, arkielämässä ja tilanteen tullen ihan kaikkialla. Suomalainen anarkismi voi olla elämäntapa ja se on osa poliittista kulttuuria, vaikka onkin pieni osa. Anarkismi on mielenkiintoinen yhdistelmä kahta ensi silmäyksellä toisensa poissulkevaa asiaa; yhteisöllisyyttä ja yksilön vapautta. Väärinajattelija-lehdessä tämä yhteensulautuminen näkyi siten, että osassa kirjoituksia esiintyi kumpaakin näkökulmaa, ilman ristiriitaa. Anarkistit haluavat luoda yhteiskunnan, jossa nämä kaksi asiaa esiintyisi kumpikin yhtä tärkeänä. Suomalaiset anarkistit ovat poliittisesti aktiivisia, aikaansa seuraavia ja sivistyneitä. Tällainen mielikuva syntyi itselleni lukiesani Väärinajattelija-lehteä. On vaikea ennustaa, miten Suomessa anarkismin kannatuksen käy tulevaisuudessa. Siihen vaikuttaa muu poliittinen ja yhteiskunnallinen liikehdintä. Vallankumoukset käynnistyvät yleensä siitä, että vallantekijät tekevät vakavia virheitä. Esimerkiksi Kreikassa on paljon vastarintaa, koska ihmiset ovat alkaneet epäillä koko valtiollisen instituutin toimivuutta. Suomessa sen sijaan ollaan konsensushengessä ja oikeastaan melko hyvässä asemassa. Anarkistien mukaan suomalaiset elävät liian mukavaa elämää ryhtyäkseen vallankumoukseen, koska ”siinä voi kuolla”. Suomi siis on suomalaisten anarkistien mukaan viimeisiä paikkoja, joissa vallankumous koittaa. (Pettersson 2014.)

Seuraavassa alaluvussa pohdin anarkismin asemaa Suomessa. Haluan tuoda esiin erilaisia näkökulmia siitä, miksi anarkismi ei ole Suomessa saanut samanlaista jalansijaa, kuten esimerkiksi muissa Euroopan maissa. Tarkastelen anarkistien omaa kritiikkiä anarkismia kohtaan. Tarkastelen myös anarkismin ja valtiovallan erilaisia juuria. Kartoitan Suomen yhteiskunnan kehitystä ja asioita, jotka ovat voineet vaikuttaa anarkismin kannatukseen. Miten suomalaiset suhtautuvat kansalaisaktiivisiin ja minkälaiset juuret ovat suomalaisella konsensuspolitiikalla?

5.2. Anarkismi, Suomi ja luottamus valtioon

Suomalaiset ovat kautta historian olleet tavalla tai toisella ulkoisen uhan alla. Tällainen kansakunta ponnistelee pysyäkseen pystyssä ja tällöin sen kansallista toimijuutta määrittelee ulkoinen uhka eikä yksilön vapaus valtiossa. Snellmanin mukaan Suomi oli saavuttanut poliittisen olemassaolonsa silloisen sukupolven kannalta niin vähällä vaivalla, että sitä voitaisiin pitää kuin taivaan lahjana. Oli siis oltava nöyränä ja kohtuullisena tämän taivaan lahjan edessä. Suomen kansan poliittinen historia

kuitenkin sai uuden näkökulman, kun 1800-luvulla suomalais-kansallinen oppisivistyneistö rakensi Suomelle pidemmän historian, jossa kansakunnan olemassaolo näyttäytyi selviytymistarinaan vaarojen läpi. Tämä yhdessä saavutettu yhtenäisyys ja sen vaaliminen vaati yhteistähtoa. (Kettunen 2012, 77.)

Konsensustaustan vuoksi Suomessa on myös vahva käsitys kansantahdosta. Kansantahto on jotakin, jonka koko kansa jakaa. Tämäkin on ollut ristiriidassa Suomen historiassa, mutta ollut myös luomassa kehitystä tasa-arvoisempaan Suomeen. Työväenliikkeen myötä alettiin puhua ”koko Suomen kansasta”. Sisällissodan jälkeen valtiollinen itsenäisyys tarkoitti monille sisällissodan voittaneille mahdollisuutta määritellä, mitä kansanvalta tarkoitti. Toisen maailmansodan jälkeen niiden, jotka vastustivat kansaa jakavaa toimintaa, oli aiempaa tärkeämpää kyetä perustelemaan tällainen toiminta. (Mt., 78.)

Suomalaisten saman mielisyyttä näkyy myös suomalaisten poliittisessä käyttäytymisessä ja poliittisessä osallistumisessa. Täällä suositaan rauhallisia ja parlamentaarisesti perinteisiä vaikutuskeinoja. Kansalaisten osallistumisen aste rauhanomaisiin mielenosoituksiin on pysynyt suhteellisen samana 2000-luvulta lähtien. Vuoden 2011 eduskuntavaalitutkimuksen perusteella kolme prosenttia vastaajista sanoi osoittaneensa kansalaistottelemattomuutta osallistumalla väkivallattomaan laittomaan toimintaan. Aineistosta ei käy ilmi, mitä tämä väkivallaton laiton toiminta on. Vain pari prosenttia äänioikeutetuista saattaisi olla valmis käyttämään väkivaltaa poliittisten päämäärien saavuttamiseksi. (OM 2013, 55).

Suomalaiset ovat laillisten poliittisten osallistumiskeinojen kannattajia. Tällä lienee yhteys siihen, että suomalaisilla on myös vahva luotto demokratiaan. Kansallisten eduskuntavaalitutkimusten mukaan 95 prosenttia suomalaisista pitää demokratiaa parempana hallintomuotona kuin muut hallintomuodot. (OM 2013, 59).

Suomalaisilla on vahva perintö konsensuspolitiikkaan. J. V. Snellmanin perintöä on vaalittu ja on ollut ääneen lausumaton sopimus, että on oltava yksi mieli. Yhteiset kansalliset ponnistukset kuuluvat suomalaisessa poliittisessä retoriikkaan. Usein puhutaan ”Talvisodan hengestä”, kun halutaan korostaa jonkun asian taakse tarvittavaa yksimielisyyttä, tämä siitä huolimatta, että Suomen poliittinen historia pitää sisällään konflikteja ja katkoksia. Suurin sisäinen konflikti on ollut vuoden 1918 sisällissota. Itsenäistymisen jälkeen kommunismin kannatus jakoi kansaa pitkään tulevana vuosikymmeninä. Toisin sanoen konsensushistoria ei ole kovin pitkä. (Kettunen 2012, 75).

Ristiriitaisuudet ja eheys eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois. Toisaalta konsensusta on konfliktin jälkeen luontevaa hakea, mutta konfliktit jättävät aina jälkensä eikä niitä haluta toistaa. Toisaalta konsensuksen vaaliminen on voinut pohjustaa sellaisia konflikteja, joiden kulkua ja syntyä on vaikea säännellä. (Kettunen 2012, 76).

Suomessa rakennettiin hyvinvointivaltiota, jossa sosiaalipolitiikka laajeni koko kansan sosiaalisen turvallisuuden ja yleisen hyvinvoinnin politiikaksi. Hyvinvointivaltion laajeneminen on kuitenkin pysähtynyt 2000-luvun vaihteessa. Ilmiö on yhtäläinen myös muissa länsimaissa, joita kaikkia koskettaa yhteiskunnallinen muutos. Globalisaatiokehitys on yksi tekijä tässä muutoksessa. (Seppälä 2006, 79).

Suomessa ei ole anarkismille perinnettä, kuten monessa muussa maassa. Anarkismi on valtiota vastustava ideologia ja suomalaiset ovat kuitenkin suhteellisen tyytyväisiä Suomen valtioon. Suomalaisen poliittinen osallistuminen ilmenee monin tavoin. Oikeusministeriön vuonna 2013 teettämässä Demokratia indikaattorit-raportissa tarkastellaan suomalaisten poliittisen osallistumisen trendejä vuosilta 1991 - 2011. Aineiston perusteella suomalaiset osallistuvat puoluetoimintaan aikaisempaa vähemmän, mutta perinteinen vetoituksen allekirjoittaminen on edelleen suomalaisille toimiva osallistumuoto. Aineiston perusteella suomalaiset osallistuvat muuttamalla kulutus- ja ostokäyttäytymistään. Ihmiset vaikuttavat osallistumalla erilaisiin ostolakkoihin ja boikotteihin. (OM 2013, 54). Hyvinvointiyhteiskunta ei ehkä enää ole entisenlainen, mutta luotto valtioon ja sen turvaan on edelleen olemassa. Anarkismi astuu yleensä kuvaan silloin, kun asiat ovat niin huonosti, jolloin tilanteeseen halutaan muutos. Ehkä Suomen kohdalla tällaisesta ei ainakaan tällä hetkellä ole kyse ja siksi anarkismi jää täällä melko tuntemattomaksi ideologiaksi. Lisäksi anarkismiin liittyy paljon uskomuksia, jotka eivät anna anarkismille parhainta mahdollista kuvaa.

Yleensä politiikka mielletään vahvasti valtioon liittyväksi. Jos ajatellaan, ettei ole politiikkaa ilman valtiota ja politiikalla tarkoitetaan pelkästään vallantavoittelua, niin voivatko anarkistit silloin olla poliitikkoja? Tässä tapauksessa anarkistit eivät halua heitä kutsuttavan poliitikoiksi. Anarkistit ovat itsekin samaistaneet politiikan valtiolliseen politiikkaan ja samalla korostaneet omaa antipoliittisuuttaan. Mutta samalla puhutaan anarkismista poliittisena aatesuuntana ja ajattelutapana. Kyse onkin pitkälle retoriikasta. (Närhi 2015)

On olemassa historiallisia ja rakenteellisia syitä siihen, miksi anarkismi ole saanut Suomessa kuin vähäistä kannatusta. Anarkismi on kuitenkin jo aatteena sellainen, että vallankumous on edelleen

tulematta. Pitkäaikaista näyttöä anarkismista käytännössä ei ole. Loppujen lopuksi anarkismi on siis vain teoria anarkistisen vallankumouksen jälkeisestä yhteiskunnasta. Anarkistit ovat kuitenkin tietoisia tästä ristiriidasta.

Artikkelissaan *Hard Questions for Social Anarchists* (2001) David Bouchier olettaa kehityksen suunnan kääntyvän itselleen haitalliseen suuntaan, kun ihmiset tajuaavat, että todellinen inhimillinen eteenpäinmeno tarkoittaa demokratian ja positiivisen vapauden lisääntymistä, ei pelkkää hyödykkeiden ja tieteen lisääntymistä. (Bouchier 2001, 4.)

Jos halutaan pitää yllä tämän kaltaista talousjärjestelmää, on jonkinlainen keskitetty hallinto välttämätön. Bouchier myöntääkin anarkistien tehtävän olevan vaikea. Mutta mahdollinen. Ihmiset tulee herättää siitä ajatuksesta, että vallitseva tilanne on ainoa mahdollinen. Bouchier korostaakin: ”anarkistien elämänlaatua ja ihmisen arvoa korostavat näkemykset eivät ole esiteolliselta ajalta periytyviä jäänteitä, vaan päämääriä, jotka voivat toteutua vain hyvin pitkälle kehittyneessä, tiedostavassa ja inhimillisessä yhteiskunnassa” Hänen mukaan ihmisten tulisi nähdä yhteiskunta demokraattista ja valtiollista laajempaan kokonaisuutena toiminta- ja ajattelutapojaan muuttaakseen. Anarkistit voisivat auttaa levittämään tätä uudenlaista käsitystä identiteetistä. (Bouchier 2001, 5.)

Bob Black kysyy artikkelissaan *Anarkismi ja muita anarkismin esteitä* (2009), miksi anarkistit eivät ole sen lähempänä anarkismia ja vallankumousta, kuin oppi-isänsä Godwin, Proudhon ja Kropotkin sitä olivat? Black kritisoi anarkisteja toteamalla, että anarkistit itse seisovat anarkismin toteutumisen tiellä. Hän jopa esittää, että anarkismi ei olisikaan uhka vallitsevalle järjestykselle, vaan äärimmäisen erikoistunut mukautumisen muoto siihen. Anarkisteilla ei ole tarkkaa suunnitelmaa vallankumouksen jälkeiselle ajalle. Anarkismin retoriikkakin perustuu aikaan ennen vallankumousta. Black toteaa, että jos anarkistien pitäisi valita anarkismin ja anarkian välillä, he pitäytyisivät tutussa ideologiassaan, koska vallankumouksen jälkeinen aika on anarkisteille outo ja kiistanalainen. (Black 2009, 1).

Anarkistit vastustavat valtiota, mutta eivät osaa ajatella tarpeeksi laajasti, vaan pitävät valtion luomia tukipilareita ainoina mahdollisina. Lopputulos on, että työ, moralismi, teollinen teknologia ja hierarkkiset organisaatiot ovat kaikki anarkistien hyväksymiä premissejä eli lähtökohtia. Silti anarkistit säikkyvät ainoastaan näiden premissien tulosta eli valtiota. Bob Black kaipaa siis todellista irtiotta ideologian kahleista. Pitäisi olla anarkisteja, jotka eivät ole anarkismin pilaamia. (Black 2009, 2).

Suomalaiset anarkistit haluavat tuoda toimintaansa esille avoimesti omilla nimillään ja kasvoillaan. Toiminnan halutaan olevan helposti lähestyttävää ja avointa. Vanhoja juurtuneita ennakkoluuloja kiljua juovista rettelöitsijöistä halutaan muuttaa. Anarkistit näkevät, että anarkistinen liikehdintä on nousussa niin Suomessa kuin maailmallakin. Demokratian toimimattomuus on asia, joka voisi saada ihmiset kiinnostumaan ulkoparlamentaarisisista tavoista vaikuttaa omiin asioihinsa. (Pettersson 2014).

Anarkismi merkitsee erilaisia asioita eri ihmisille. Jos joukolta anarkisteja kysytään mitä anarkismi merkitsee, saadaan luultavasti yhtä monta vastausta kuin vastaajaakin. Jotkut anarkistit eivät koe olevansa poliittisia, sillä politiikka liittyy valtaan pyrkimiseen ja vallan säilyttämiseen. Poliitiikka samaistetaan valtiolliseen politiikkaan, jolloin anarkistit kokevat itsensä apoliittisiksi. Anarkismi ei anarkistien mukaan tarjoa poliittisia ratkaisuja. Tutkijat ovat kuitenkin kiinnittäneet huomiota anarkistien periaatteiden ja politiikan sovittamattomaan ristiriitaan. Ilman valtiota anarkistit ovat tilanteessa, jossa poliittinen valta toisi stabiiliutta vallitsevaan tilanteeseen. Tämä ei kuitenkaan ole anarkisteille mahdollista, joten anarkistien on sitouduttava apoliitiikkaan. Tämä taas estää tekemästä strategioita, joilla anarkistinen yhteiskuntajärjestys saataisiin aikaiseksi. (Närhi 2015.)

Ristiriita tulee pienemmäksi, kun anarkismia ajatellaan vapauttavana toimintana vapaan toiminnan sijaan. Hallittujen on vaikea toimia vapaasti. Paul Goodman onnistui välttämään ristiriidan ottamalla asiaan toisenlaisen näkökulman. Tarkoitus ei ole korvata vanhaa järjestelmää jollakin uudella, vaan laajentaa vapautta koskemaan kaikkea sosiaalisen elämän alueella. Goodman tarkoittaa poliittisella toiminnalla sellaista yhteistyötä, joka luonnollisen konfliktin kautta tavoittelee yksimielisyyttä. Tämä sisältää oletuksen, että kaikki konfliktin osapuolet haluavat kaikkien yhteistä hyvää. (Mt. 2015).

Jos tarkastellaan valtiollista politiikkaa sen alkuperäisessä merkityksessä antiikin Kreikan vapaan toiminnan ja puheen politiikkana ja verrataan sitä sen nykyiseen vastineeseen, voidaan todeta, että anarkistinen politiikka on säilyttänyt paremmin poliiksen perinteen. Anarkistinen politiikka nojaa edelleen vahvasti moraaliin. Valtiollinen politiikka on samastunut kontrollointiin ja siitä huolen pitää viime kädessä väkivaltakoneisto. Valtiollinen politiikka pyrkii säännöllisyyteen ja vallitsevien olojen ylläpitämiseen, jotka säännöllisin väliajoin vaalien avulla legitimoidaan. Anarkistinen politiikka suosii paljon pienempiä yhteisöjä, joissa yksilöillä on realistiset mahdollisuudet osallistua päätöksentekoon. Päätöksentekoa ei kiirehditä, vaan mahdollisten konfliktien annetaan ratketa omalla painollaan, luonnollisesti. (Närhi 2015). Tämä periaate toteutuu myös suomalaisten anarkistien keskuudessa. Kokouksissa ei äänestetä, vaan asioita käydään läpi niin kauan, että konflikti raukeaa. (Pettersson 2014.)

Anarkismilla ja anarkisteilla on paljon vakuuteltavaa, jos he haluavat saada suomalaiset mukaan vallankumoukseen. Suomessa on jo historiaan kirjattu vankkumaton yhdenmielisyys ja luotto valtion oikeamielisyyteen. Anarkismi on kuitenkin paljon muutakin kuin vallankumouksen odottamista. Se on parhaimmillaan humaani tapa katsoa maailmaa ja uskoa ihmisistä hyvää. Anarkismi on piikki valtion lihassa ja vaatimassa ihmisten tasa-arvoisempaa kohtelua. Anarkismi voi olla mielentila, jossa voi oivaltaa vääryyksien olemassaolon. Se on tavallisia arjen tekoja, joissa tehdään asioita yhdessä muiden kanssa vapaaehtoisesti. Muun muassa tällaisia ajatuksia synnytti Väärinajattelija-lehden parissa työskentely. Artikkelit olivat tinkimätöntä anarkismia, mutta sen ilmenemisen kirjo oli suuri.

Anarkistit suhtautuvat tuleviin aikoihin rauhallisen deterministisesti. Romahdus on tulossa, mutta se on vain tosiasia. Lisäksi anarkistien toiminnasta tuntuu puuttuvan kiire. Asiat ovat isoja eikä mikään tapahdu hetkessä, ehkä ei koskaan. Silti anarkismissa on hyvin inhimillinen ote. Väärinajattelija-lehden sivuilta on luettavissa aitoa välittämistä ihmisestä ja luonnosta. Kritiikki, jota lehdestä löytyy, on kohdistettu alistussuhteita kohtaan. Ilman näitä alistussuhteita maailma voisi olla inhimillisempi paikka. Vaikka anarkistit eivät koskaan onnistuisi vallankumouksessaan, on heillä tärkeä rooli vallan paljastajina.

”Ajattelin aiemmin, että jollei vallankumousta tulisi huomenna, olisimme kaikki tuhoon tuomittuja. En enää usko sellaiseen ennen-ja-jälkeen-vallankumouksen kuvaan. Luulen, että sillä tavoin ajatellen takaamme itsellemme vain epäonnistumisen ja epätoivon. Uskon, että me kaikki tarvitsemme aivan välttämättä toivoa voidaksemme jatkaa taistelua (siitä sorrosta huolimatta, mikä arjessamme on) – toivoa eli tulevaisuuden näyn, joka on niin kaunis ja niin voimakas, että se vetää meitä aina vaan eteenpäin alhaalta ylös käsin tapahtuvassa luomisessa, jossa sisäinen että ulkoinen elämä muuttuu sellaiseksi, että siinä jokainen voi sekä asua että toteuttaa itseään (Kornegger, 1975, 16.)

LÄHTEET

Primäärilähteet

Väärinajatteliija nro 1, 2005.

Väärinajatteliija nro 2, 2007.

Väärinajatteliija nro 3, 2009.

Väärinajatteliija nro 4, 2010.

Väärinajatteliija nro 5, 2011.

Väärinajatteliija nro 6, 2012.

Kirjallisuus

Adams Ian, 2001, *Political ideologies today*, Machester University Press, Manchester.

Anarchism Research Group, 2015, <http://www.lboro.ac.uk/departments/phir/research/arg/>, luettu 31.1.2015.

Anarchist Studies Network, 2015, <http://anarchist-studies-network.org.uk/http://anarchist-studies-network.org.uk/>, luettu 31.1.2015.

Anttila Anu-Hanna, Kauranen Ralf, Löytty Olli, Pollari Mikko, Rantanen Pekka & Ruuska Petri, 2009, *Kuriton kansa – Poliittinen mielikuvitus vuoden 1905 suurlakon ajan Suomessa*, Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Black Bob, 2009, *Anarchism And Other Impediments to Anarchy*, The Anarchist Library, <http://theanarchistlibrary.org/library/bob-black-anarchism-and-other-impediments-to-anarchy.pdf>, luettu 24.2.2015.

Borg Sami (toim.) 2013, *Demokratiaindikaattorit 2013*, <http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1381926978054.html>, luettu 31.1.2015.

Bouchier David, 2001, ”Hard Questions for Social Anarchists”, kirjassa toim. Erlich Howard, 2001 *Reinventing Anarchy, Again*, AKpress, Lontoo.

Christoyannopoulos Alexandre, 2011, *Christian Anarchism: A Political Commentary on the Gospel*, Imprint Academic, Exeter.

Franks Benjamin, 2013, ”Anarchism”, Toim. Freedom Michael, Sargent Lyman Tower, Stears Mark, *The Oxford Handbook of Political Ideologies*, The Oxford University Press, Oxford.

Goldman Emma, 2010, *Anarkismi ja muita esseitä*, Savukeidas Kustannus, Turku.

Gordon Uri, 2007, *Anarchy Alive!*, Pluto Press, Lontoo.

Graham Robert, 2005, *Anarchism: a Documentary history of libertarian ideas. Vol 1, From anarchy to anarchism (300 CE to 1939)*, Black Rose Books, Montréal.

- Guerin Daniel, 1998, *No Gods, No Masters: Book One*, AK Press, Edinburgh.
- Heller Chaia, 1999, *Ecology of Everyday Life: Rethinking the Desire for Nature*, Black Rose Books, Montreal.
- Heywood, 2004, *Political Theory*, Palgrave Macmillan, Lontoo.
- Hirvonen Ari, 2007, *Anarkismi, Avantgarde, Terrorismi, muutamia strategioita järjestyksen sotkemiseksi*, Gaudeamus, Helsinki.
- Hoikkala Tommi (toim.), 2004, *Kuokkavieraat ja radikaalikansalaistoiminta*. Muistio, Helsinki, <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/kuokkavieraat.pdf>, luettu 24.2.2015.
- Häiriöitä-luentosarja, 2015, <http://avtonom.org/fi/news/su-153-hairioita-luentosarja-anarkismi-ja-tyo>, luettu 24.2.2015.
- Kettunen Pauli, 2012, ”Kansallinen toimijuus suomalaisessa politiikassa”, teoksessa Paakkunainen Kari toim., *Suomalaisen politiikan murroksia ja muutoksia*, Helsingin yliopisto, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, Helsinki, sivut 75-98.
- Kinna Ruth, 2005, *Anarchism: a Beginners Guide*, Oneworld Publications, Oxford.
- Laitinen Ville, 2005, *Vääräkirjoitus*, Väärinajatteliija nro 1.
- Lapin Yliopisto, 2014, *Konferenssi valistuneesta anarkismista*, <http://www.ulapland.fi/news/Konferenssi-valistuneesta-anarkismista/gu3y14s0/10af0b1a-ecce-4fe8-80f6-558e60076dac>, Luettu 26.1.2015.
- Lähde Ville, 2001, *Anarkismin nykypäivää*, Niin&Näin, Filosofinen aikakauslehti, nro 4 http://netn.fi/401/netn_401_kirj2.html, luettu 31.1.2015.
- Marshall Peter, 1992, *Demanding the Impossible: A History of Anarchism*, PM Press, Oakland.
- Morrow John, 1998, *History of Political thought*, Macmillan Press Ltd, Lontoo.
- Närhi Veli-Jukka, 2015, *Anarkismi ja politiikka*, http://www.anarkismi.net/aivokuume/txt/anarkismi_ja_politiikka_-_veli-jukka_narhi.htm luettu 17.3.2015.
- Petterson Marja, 2014, Sortoa, narsisteja ja tuleva romahdus – näin anarkistit näkevät maailman, Helsingin Sanomat, 30.11.2014, <http://www.hs.fi/sunnuntai/a1417152352961>, luettu 31.1.2015
- Pietilä Veikko, 1976, *Sisällön erittely*, 2. korjattu painos, Gaudeamus, Helsinki.
- Sutinen Ville-Juhani, 2010, ”Teoreettista aktivismia ja aktivismin teoriaa”, *Anarkismi ja muita esseitä*, Savukeidas Kustannus, Turku.
- Seitamaa-Hakkarainen Piritta, 2000, *Kvalitatiivinen sisällönanalyysi*, <https://metodix.wordpress.com/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/> luettu 12.2.2015.
- Seppälä Anne, 2006, *Yhteiskunta, sosiaalipolitiikka ja koulutus – Katsaus sosiaalialan kehitysvai-*

heisiin, Kehittämishankeraportti, Jyväskylän ammattikorkeakoulu,
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20049/TMP.objres.149.pdf?sequence=1>, luettu
31.1.2015.

Sparrow Rob, 1997, *Anarchist Politics and Direct Action*, The Anarchist Library,
<https://theanarchistlibrary.org/library/rob-sparrow-anarchist-politics-direct-action.pdf> luettu
13.2.2015.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Jyväskylä.

Traven, B, [http://en.wikipedia.org/wiki/B. Traven](http://en.wikipedia.org/wiki/B._Traven), luettu 10.2.2015.

Väärinajattelijan web-sivu, <http://www.vaaris.org/info/index.htm>, luettu 12.2.2015.

Vihavainen Timo, 2007, ”Anarkismi Venäjällä”, Teoksessa Härmänmaa Marja & Mattila Markku Toim., *Anarkismi, Avantgarde, Terrorismi, muutamia strategioita järjestyksen sotkemiseksi*, Gaudemus, Helsinki. Sivut 64-97.

Walter Nicolas, 1969, *Anarkismista*, <http://fi.theanarchistlibrary.org/library/nicolas-walter-anarkismista.pdf>, luettu 22.2.2015.

Woodcock George, 1977, ”Anarchism, A Historical Introduction”, *The Anarchist Reader*, Harvest Press, Hassocks.

Zerzan John, 1994, *Future Primitive and Other Essays*, Autonomedia, New York.

Zola Emile, 2015, *Emile Zola*, http://en.wikipedia.org/wiki/%C3%89mile_Zola, luettu 10.2.2015